ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 37/01/4102
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ
4102 ވަނަ އަހަރުގެ 3 ވަނަ ދައުރުގެ 6 ވަނަ ޖަލްސާ
48 އޮކްޓޯ ބަރ 4102
(އަންގާރަ ދުވަސް)
ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 90:99
ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 31:09

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުاله މަސީޙް މުޙައްމަދު)
1. ދުޢާ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال ر حمن ال ر حيم، الحمد هل وال ص الة وال س الم على رسول هلا وعلى آله وصحبه ومن وااله. މަޖިލިސް
ފެށުނީ.
2. ޖަލްސާގެ ހާޒިރީ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
މި ވަގުތު ޖަލްސާ އަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 36 ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.
3. ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިޢުލާނު ކުރުމާއި ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 3.
-3.1 އެޖެންޑާ ނަންބަރު އޖ.6/3/2112/
-3.2 ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން. މިއަދު ޔައުމިއްޔާއެއް ފާސްކުރާކަށް ނެތް.
2. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 2. ރިޔާސަތުން އަންގާ އެންގުން.
-2.1 މިއަދު ކޮމިޓީތަކުގެ ބައްދަލުވުންތައް ބޭވުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތް. 0331 ގައި ޢާއްމު ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 3.
11311 ގައި ގަވާއިދު ކޮމިޓީ، ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 11311 .3 ގައި މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީ،
ކޮމިޓީ ކޮޓަރި 1.
1

5. ސުވާލު
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު -1 ސުވާލު.
-1.1 މަތިވެރި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދު، މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް
އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒާ ކުރައްވާ ސުވާލު. މި ފުރުޞަތުގައި މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ
އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވައި ޝުކުރުދަންނަވަން. އަޅު ގަ ނޑު މިހާރު
މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މަތިވެރި ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދަށް ސުވާލުކުރެއްވުމަށް.
މަތިވެރި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު ޝުކުރުދަންނަވަން. އާދެ! މިނިސްޓަރ
އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާ ސުވާލަކީ މިއަދުގެ
ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވާ އއ. ހިމަންދޫ ބަޖެޓުގެ މަސައްކަތް ގޮސްފައި ވަނީ ކިހާހިސާބަކަށްތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އއ.
ހިމަންދޫގެ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް ވަނީ ހިމަނާފަ. އަ ޅުގަ ނޑުމެން މިނިސްޓްރީން ބަނދަރުހެދުމަށް ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ
މަސައްކަތްތައް، މިނިސްޓްރީގެ ފަރާތުން ކުރަންޖެހޭ ހުރިހާ މަސައްކަތްތަކެއް މި ވަގުތަށް މި ވަނީ ކުރެވިފަ. އެއީ
ކުރެހުން ފައިނަލްކުރުމާއި ޓެންޑަރ ޑޮކިޔުމެންޓްސް ތައްޔާރުކުރުން. އެކަންކަން ނިންމައި ޓެންޑަރކުރުމަށް ޓަކައި
ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީގައި އޮންނަ ޓެންޑަރ ބޯޑަށް މި އަހަރުގެ އޮގަސްޓް މަހުގެ ތެރޭގައި ޕްރޮޖެކްޓު ވަނީ ފޮނުވިފަ.
އަދި ޓެންޑަރިންގ ޕްރޮސެސް ނިންމައި ޕްރޮޖެކްޓް ކޮންޓްރެކްޓަރަކަށް އެވޯޑުކުރާ ހިސާބުން އަނެއްކާވެސް ހައުސިންގ
މިނިސްޓްރީގެ މަސައްކަތް ފެށިގެންދާނީ. އެހެންކަމުން، ޕްރޮޖެކްޓް ކޮންޓްރެކްޓަރަކާ ހަވާލުކުރުމުން، މަސައްކަތް
ވީހާވެސް އަވަހަކަށް، ލަސްނުކޮށް ފައްޓާނެ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. އާދެ! ހައުސިންގ މިނިސްޓްރީން
2

ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް ކުރިޔަށް ގެންދިޔުމުގައި މި ދެންނެވި ގޮތަށް މި އޮންނަނީ، ފުރަތަމަ މި އޮންނަނީ ކައުންސިލާ
ގުޅިގެން ބަނދަރުގެ ކުރެހުން، ކޮންސެޕްޓާ އެއްކޮށް ކުރެހުން ފާސްކުރުން. އެކަމަށް ފުދޭވަރަކަށް ވަގުތު ނަގާ. އެ
ޕްރޮސެސް ވަނީ ނިމިފަ. އަދި އީ.އައި.އޭގެ މަސައްކަތް ވެސް މިހާރު ކުރިޔަށްދަނީ. އެހެންކަމުން، ޓެންޑަރިންގެ
ޕްރޮސެސް ނިމުނުހާ އަވަހަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް ފައްޓާނެ ވާހަކަ ދަންނަވަން.
އަދި މިކަން ތިޔަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އަޅުގަ ނޑާ މަނިކުފާނު ބައްދަލުކުރެއްވި އެކި ފަހަރު މަތިންނާ އަދި
ކައުންސިލާ ބައްދަލުކުރެއްވި ފަހަރު ވާނީ މި މަޢުލޫމާތު އަރުވާފަ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. މިއަދުގެ ސުވާލުގެ މައުޟޫޢަކީ އއ. ހިމަންދޫ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް. އިތުރު
ސުވާލަށް އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތު ހުޅުވާލަން. މަތިވެރީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މަތިވެރި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. މަނިކުފާނު ވިދާޅުވި ފަދައިން މަނިކުފާނު ވަނީ މިކަމުގެ ޔަޤީންކަން ދެއްވާފަ.
މި އަހަރު އޮކްޓޫބަރގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މިތިބީ. އެހެންވީމާ، ޓެންޑަރކުރުމަށް ފޮނުއްވާފައި އޮތްއިރުގައި މަނިކުފާނު
ވިދާޅުވެދެއްވަފާނަންތޯ ޓެންޑަރކުރުމުގެ މަސައްކަތް ނިމިގެން މި އަހަރު ނިމުމުގެ ކުރިން މަނިކުފާނުގެ ވުޒާރާ އަށް
މިކަން އައިސް، ބަޔަކާ؛ ކޮންޓްރެކްޓަރަކާ ހަވާލުކުރެވި، މަސައްކަތް ފެށޭވަރުވެ، އޮންގޮއިން ޕްރޮޖެކްޓެއްގެ ގޮތަށް
މިއަންނަ އަހަރު މިކަން ކުރިޔަށްދާނެތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި ދަންނަވާލަން ސުވާލުގައި ވިދާޅުވެފައިވާ ކަންކަމަކީ ހައުސިންގ
މިނިސްޓްރީގެ ދައުރެއް އެކަމުގައި ހިމެނިފައިވާ ކަންކަމަށް ނުވާތީ އަޅުގަ ނޑަށް ސުވާލުގެ ޖަވާބު ދަންނަވާލުމަށް ދަތި
ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
3

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިޙާން ޙުސައިންމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ކޮންމެ ދުވަހަކު ހަމަ 0 ޖަހާއިރަށް
މަނިކުފާނު ހަމަ ވަޑައިގެން މި މަޢުލޫމާތު ދެއްވާތީ ހަމަ ކުރީ ދުވަހުގެ ސުވާލު އަޅުގަ ނޑު ރިޕީޓުކޮށްލާހިތްވޭ. ހަމަ
ގުޅޭތީވެ. މި ބަނދަރުތައް ކުރިޔަށް ގެންދަވާނެ ގޮތެއްގެ ހަމަ ލީފްލެޓެއް ތަންކޮޅެއް އަވަސް ފުރުޞަތެއްގައި ދެއްވެން
ނެތްތޯއޭ. ކޮންމެ ދުވަހަކު ހަމަ ގާތްގަ ނޑަކަށް އެއް ސުވާލުތަކެއް މި ކުރެވެނީ. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ބޭނުން ވަރަށް
އަވަހަށް ހިމަންދޫގެ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް ނިމެން. އެހެންވީމާ، މިކަން ތަންކޮޅެއް އަވަހަށް ކޮށްލަދެވިދާނެތޯ ހަމަ
ދަންނަވާލަން ބޭނުން އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވައިލާނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ޓްރާންސްޕޭރެންޓްކޮށް،
ވަރަށް ރަނގަޅަށް ޖަވާބުދާރީވަމުން މި ދަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ބޭނުންފުޅުވާ ނަމަ، މިނިސްޓްރީން ކުރާ ހުރިހާ
މަސައްކަތެއްގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަނެއް ވެސް ހުރިހާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އަރުވަން އަޅުގަ ނޑު މިހިރީ ތައްޔާރަށް.
އަދި ފާޅުކުރެއްވި ޚިޔާލުގައި ނޫނީ ސުވާލުގައި ވާ ގޮތަށް ބުކްލެޓެއް ހަދަންޖެހޭ ކަމުގައި ވާނަމަ، އެކަން ވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަން ތައްޔާރަށް މިތިބީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރު އިބްރާހީމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ މިނިސްޓަރު. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ، ކެޔޮދޫ
ބަނދަރަކީ ސުނާމީގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ހަލާކުވެފައި އޮތް ބަނދަރެއް. މިހާރު 11 އަހަރުވީ. މީގެ 2 އަހަރު ކުރިން ވެސް
4

ބަޖެޓުގައި ޖެހިފައި ވަނީ. ކުރީ ދުވަހުގައި މިނިސްޓަރު މަޖިލީހުގައި ވިދާޅުވެފައި ވަނީ ބަނދަރުގެ ސާރވޭގެ މަސައްކަތް
ފައްޓަވާނެ ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، މި އަހަރު ތެރޭގައި އެ މަސައްކަތް ފެށޭނެތޯ ދަންނަވާލަން ވެގެން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. މިއަހަރު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އީ.އައި.އޭގެ
މަސައްކަތް އަޅުގަ ނޑުމެން ފައްޓަން މަސައްކަތްކުރަމުން މި ދަނީ. އެހެންކަމުން، އެކަން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި އަހަރު
ފެއްޓިގެންދާނެ. އެހެންނަމަވެސް މިއަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު މިއަންނަ އަހަރަށް ފާސްވެގެން އައުމުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އެނގޭނީ މިއަންނަ އަހަރު ކުރިޔަށް ގެންދެވޭނެތޯ، ނޫންތޯ މަޝްރޫޢު. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޝިދަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކޮމަންޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ވަރަށް ޝުކުރުވެރިވަން ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ކޮންމެ ދުވަހަކު
މިތަނަށް ވަޑައިގެން ޖަވާބުދެއްވާތީވެ. ކުރީ ދުވަހު ބޭފުޅަކު ވިދާޅުވި، މަނިކުފާނަކީ ވަރަށް ފޯނާ ގާތް ބޭފުޅެކޭ. ފޯނު
ނަންގަވައޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން ގުޅީމަ ފޯނެއް ނުނަގާ. އަޅުގަ ނޑު މެސެޖުކޮށްފައި ފަހުން ގުޅައިލާށޭ ބުނީމަ ވެސް ފޯނެއް
ނުނަންގަވާ. އަޅުގަ ނޑު ގުޅީ ވެސް އއ. ހިމަންދޫ ބަނދަރާ ބެހޭ ގޮތުން. އެކަމަކު ވެސް މަނިކުފާނެއް ފޯނެއް
ނުނަންގަވާ. އެހެންވީމާ، ކީއްވެގެންތޯ މިހެން ވަނީ؟ ސާފުކޮށްލަދެއްވުން އެދެން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
5

އާދެ! ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގައި ދަންނަވާލަން. އަޅުގަ ނޑު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ތިޔަ ޢިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ
މެންބަރުންނަށް ވެސް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ވީހާވެސް ގިނަ ވަގުތެއްގައި އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ޖަވާބުދޭން. ހަމަ ފޯނު ވެސް
ނެގެން އޮތިއްޔާ ނަގަން. އަދި މީޓީންއެއްގައި ހުރިއްޔާ ފަހުން ވެސް އަޅުގަ ނޑު ގުޅަން ވެސް ގުޅަން. އަދި މެސެޖު
ވެސް ކުރަން. އަދި ބައްދަލު ވެސް ކުރަން. އަދި އެގޮތަށް ކައުންސިލުތަކަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑު ފުރުޞަތުދެން. މިގޮތަށް
މިކަން ކުރިޔަށް ގެންދާއިރު ފަހަރުގައި އޮވެދާނެ ހަމަ ސްލިޕްވެފައި ނޫނިއްޔާ ފުރުޞަތުނުދެވި ބޭފުޅަކަށް. އެގޮތަށް
އެކަން ވެފައި އޮތިއްޔާ އެ ބޭފުޅަކަށް އަޅުގަ ނޑު ފަހުން ބައްދަލު ވެސް ކުރާނެ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަލިފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ޙުސައިނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
އަލިފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ ވަޒީރު. ކޮންމެ ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން ސުވާލުކޮށްލިޔަސް ވަޒީރު ޖަވާބުދެއްވާތީ
އެކަމާ ޝުކުރުއަދާކުރަން. ވަރަށް މަޢުލޫމާތު މުއްސަނދިކަމުގައި ދެކެނީ. އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ، ރަސްގެތީމުގެ
ބަނދަރު މަރާމާތުކުރުމަށް އެކި ފަހަރު ބަޖެޓުގައި އެތިކޮޅުކޮޅު ޖެހެމުންގޮސް މިހާތަނަށް އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރެވި އޮތީ.
އަންނަ އަހަރު ބަޖެޓުގައި ނެރުފައިކަށި މިހާރު ނެތުމުގެ ސަބަބުން މިދޭތެރެ އިން ކައުންސިލުގެ ރައީސްގެ ފައި ވެސް
ބުރިކޮށްލަންޖެހުނީ އެތާނގައި ހިނގި އެކްސިޑެންޓަކާ ގުޅިގެން. އެހެންވީމާ، އަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެއްވެސް
ވަރަކަށް ފައިސާ ހިމަނުއްވައިގެން އެކަން ކޮށްދެއްވާނެތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި ދަންނަވާލަން. މިނިސްޓްރީން ބަޖެޓް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީ އަށް
ފޮނުއްވިއިރުގައި ވާނީ ތިޔަ ފާހަގަކުރެއްވި ޕްރޮޖެކްޓު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފަ. އެހެންނަމަވެސް ބަޖެޓް
ފައިނަލްކުރުމާއި ފާސްކުރުމަކީ ހައުސިންގ މިނިސްޓްރީގެ ދައުރެއް ހިމެނޭ ކަމެއް ނޫން ކަމުން، މި ވަގުތު މިއަންނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިގެން ކުރެވޭނެ ކަމަށް، ނުވަތަ ނުކުރެވޭނެ ކަމަށް ވެސް ދެންނެވުން ދަތި ވާހަކަ
ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
6

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޖަމީލު ޢުޘްމާނަށް ފުރުޞަތު އަރުވަން.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލު ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ގެމަނަފުށީގެ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންގެ ނަމުގައި މަނިކުފާނު
ބަހައްޓަވާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ބަހައްޓަވާ ގާތްކަމާ އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ދެއްވާ ޚާއްޞަ ސަމާލުކަމަށް
ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުވެރިވަން. މިފުރުޞަތުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، 2111 ވަނަ އަހަރުގައި
އަޅުގަ ނޑުމެން ސްކޫލުތަކަށް ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް ގެނައުމަށް ޓަކައި މި ދަނީ މަސައްކަތްތައް ކުރަމުންނޭ. އޭގެތެރޭގައި
މިހާރުވެސް އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބޭ ގޮތުގައި ގެމަނަފުށީގައި 11 ކްލާސްރޫމާއި ކަ ނޑުހުޅުދޫގައި 1 ކްލާސްރޫމާއި
އަދި ކޮނޑޭގައި ސްކޫލްގެ މަރާމާތާއި ދެއްވަދޫގެ މަ ރާމާތުތަކެއް އެބަ ހިމެނޭ. މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން މިހާރު
މަސައްކަތްކުރެވިފައި ހުރި ގޮތަކީ ކޮބައިތޯ އާއި އަދި މީގެ އަޕްޑޭޓެއް ދެވިދާނެތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި ދަންނަވާލަން. ކުރިން ހިނގަމުންދިޔަ އޯ.ޕީ.ޕީ އުވާލުމާއެކުގައި
ސަރުކާރުން ނިންމަވާފައި ވަނީ މިނިސްޓްރީން ކުރިއަށް ގެންދިޔަ އެހެން މިނިސްޓްރީތަކުގެ ޕްރޮޖެކްޓުތައް އަނބުރާ އެ
މިނިސްޓްރީތަކާ ހަވާލުކުރަން. އެގޮތުން ސްކޫލްތަކުގެ މަސައްކަތްތައް މިހާރު ވަނީ އަނބުރާ އެޑިއުކޭޝަން މިނިސްޓްރިއާ
ހަވާލުކުރެވިފަ. އެހެންކަމުން، މި ވަގުތު ތިޔަ ފާހަގަކުރެއްވި ޕްރޮޖެކްޓްސްތަކުގެ ކަންތައްތައް ކުރިއަށްދާ ގޮތުގެ
މަޢުލޫމާތު ލިބިވަޑައިގަންނަވާނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެނީ ސީދާ އެޑިއުކޭޝަން މިނިސްޓްރީން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކަ ނޑިތީމުގެ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ޙުސައިނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކަ ނޑިތީމުގެ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
7

.` އައްސަލާމްޢަލައިކުމް. ޢިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރު ޔަޤީންކަންދެއްވި ފަދައިން ކަ ނޑިތީމުގެ ބަނދަރު ކޮނުމަށް
އޮގަސްޓުގެ ނިޔަލަށް ވަނީ އެމް.ޓީ.ސީ.ސީގެ ޓީމު ފޮނުއްވައިދެއްވާފަ. ސެޕްޓެމްބަރ، އޮކްޓޯބަރ ހުސްވެގެން މި ދަނީ
ޢަމަލީ މަސައްކަތް ނުފެށި. އެހެންވީމާ، ތޯތޯ އަށް، ޔޯލަޔޯލަ އަށް ދެކެވޭ ވާހަކަތައް ފެތުރެމުންދާތީ އެއްވެސް ކަހަލަ
މައްސަލައެއް އުޅެނީތޯ މަސައްކަތް ނުފެށި މި ލަސްވަނީ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޢިއް ޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގައި ޖުވާބުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. ކަ ނޑިތީމުގެ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް
ފެށުމަށް ތަކެތި މޮބިލަޒްކުރެވުނު އޯގަސްޓް މަހުގެ 31 ވަނަ ދުވަހަށް. އެހެންނަމަވެސް އީ.އައި.އޭ އަދިވެސް ފާސްނުވޭ.
އީ.އައި.އޭގެ މަސައްކަތް ނިމި، ފާސްކުރެވުނުހާ އަވަހަކަށް ކޮންޓްރެކްޓަރ މިހާރުވެސް މަސައްކަތް ފަށަން؛ މިއަދު ވެސް
މަސައްކަތް ފަށަން ތައްޔާރަށް އޮތީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަނާރާ ނަޢީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ މިނިސްޓަރު. އާދެ، އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ މިހާރު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ދާއިރާގައި އަޅަންފަށާއި ނުނިމި ހުރި މިސްކިތްތައް ކިހިނެއްތޯއޭ އޮންނަނީ؟ މިހާރު މިނިސްޓްރީއާ އެއްކޮށް ބަޖެޓު ވަނީ
ހަވާލުކުރެވިފައިތޯއޭ؟ މި އަހަރަށް ބަޖެޓްކުރެވިފައިވާ ކަންކަން؛ އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ވަރަށް ފަހުން ޚަބަރު ލިބުނު
ގޮތުގައި ވަރަށް ފަހަކާޖެހެންދެން ވެސް އޮތީ ހަމަ ހައުސިންގ މިނިސްޓްރީގެ ދަށުގައި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އެކަން
ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވާތީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ވަޒީރު.
8

މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި ދަންނަވާލަންޖެހެނީ ދެންމެގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ތި މައުޟޫޢާ
ގުޅޭގޮތުން ދަންނަވާލެވިއްޖެ، އޯ.ޕީ.ޕީ އުވާލުމާ ގުޅިގެން އެހެނިހެން މިނިސްޓްރީތަކުގެ މަޝްރޫޢުތައް ވަނީ އެ
މިނިސްޓްރީތަކަށް ބަދަލުކުރެވިފައޭ. އެގޮތުން މިސްކިތްތައް ވާނީ މިހާރު އިސްލާމިކު މިނިސްޓްރީއާ ހަވާލުކުރެވިފަ.
އެހެންކަމުން، މިވަގުތު ތި ސުވާލުގައި، ތިޔަ ސުވާލުގައި ފާހަގަކުރެއްވި ޕްރޮޖެކްޓުގެ މަޢުލޫމާތު ދެއްވޭނެ ކަމަށް
އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވެނީ ސީދާ އިސްލާމިކު މިނިސްޓްރީން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާމަނިކަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ސުނާމީ އަށް ފަހު މާލޭ އުތުރު ފަރާތު ފަޅުތެރޭގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޖަހާފައި ހުރި
ޝީޓްޕައިލްތައް ހަލާކުވިކަން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އަދި ވަރަށް ބޮޑަށް އަރިއަޅާލައިގެންދިޔަކަން ވެސް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. ބޭންކު އޮފް މޯލްޑިވްސްއާ ދިމާލުން ހަމައެކަނި އެތަން ރަނގަޅުކޮށްލީ. އެއަށްފަހު އެއްވެސް
ޚަބަރެއް ނުވޭ. އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބޭ ގޮތުގައި މިހާރު ޝީޓްޕައިލްތައް ހަލާކުވެގެން މަގުމައްޗަށް އަރިވާން
ފަށާފައި އެ ވަނީ. އެ ތަނާ ބެހޭ އެއްވެސް ސަރވޭއެއް ހައްދަވައިފިންތޯ؟ އެހެންނޫނީ މާލޭ ފަޅުތެރެ ހަލާކުވެދާނެ ކަމަށް
ފެންނާތީވެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި ދަންނަވާލަން. މާލޭގެ ސީވޯލްގެ ރިޕެއަރ މަސައްކަތްތަކެއް ޖަޕާނު
ސަރުކާރުގެ އެހީގެ ދަށުގެ ކުރުމަށް ތައްޔާރުވަމުން މި ދަނީ. ދެން އެއްގަމު ތޮށީގެ މަސައްކަތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި
އަހަރަކު އަދި މަސައްކަތްތަކެއް ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިނެތީމަ ކުރެވިފައެއް ނެތް. އެހެންކަމުން، އެ މަސައްކަތް ކުރެވޭނެ
ގޮތެއް މަގުފަހިވީހާ އަވަހަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާނެ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
9

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފޭދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ އަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރު. އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ ފޭދޫ ސްކޫލްގައި 12
ކްލާސްރޫމްގެ އިމާރާތެއް އެޅުމުގެ ވާހަކަ ވިދާޅުވެފައި މިނިސްޓަރު ވެސް ވަނީ. ޓެންޑަރ ބޯޑުގައި، ޓެންޑަރގައި އެ
މަސައްކަތް ވާ ވާހަކަ. އެހެންނަމަވެސް ޓެންޑަރކުރެވުނު ވާހަކަ ވިދާޅުވި ކުރީގައި. މިހާރު އެ މަސައްކަތް ވަނީ
ކިހާހިސާބެއްގައިތޯ؟ ފޭދޫ ސްކޫލްގައި ޖާގައިގެ ދަތިކަމުން ވަރަށް ކަންތައް ބޮޑުވެފައި މި އޮންނަނީ. އެހެންވީމާ، އެ
ސްކޫލްގެ އިމާރާތުގެ މަސައްކަތް އަވަސްކުރެވޭތޯ. އެކަން ކިހާހިސާބެއްގައިތޯ ވީ؟ ވިދާޅުވެދެއްވަފާނަންތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. ސުވާލުގައި ފާހަގަކުރެއްވި މަޝްރޫޢަކީ
ވެސް ކުރީގައި އޯޕީ.ޕީން ހިންގި މަޝްރޫޢެއް. މިހާރު އޯ.ޕީ.ޕީގެ މަސައްކަތްތައް ވަނީ ކްލާސްރޫމްތަކާއި ސްކޫލްތަކުގެ
މަސައްކަތްތައް އެޑިއުކޭޝަން މިނިސްޓްރީއާ އަނބުރާ ހަވާލުކުރެވިފަ. އަދި ޓެންޑަރ ބޯޑުގައި ހުރި މަސައްކަތްތައް
ވެސް އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވާ ގޮތުގައި އަނބުރާ އެ ޕްރޮޖެކްޓެއްގެ ކްލަޔަންޓް މިނިސްޓްރީއާ ވަނީ
ހަވާލުކުރެވިފަ. އެހެންކަމުން، މިހާރު އެ ޕްރޮޖެކްޓްގެ ސްޓޭޓަސް އޮތް ގޮތެއް ހައުސިންގ މިނިސްޓްރީން ދެންނެވުމަށް
ދަތި ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްބާރީ ޢަބްދު اله އަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްބާރީ ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ ޢިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރު. އަޅުގަ ނޑު ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ
އަޅުގަ ނޑު މިނިސްޓަރާ ތަފާތު ވަގުތުތަކުގައި ބައްދަލުކޮށްފަވާނެ ކުރެންދޫގެ ބަނދަރުގައި ބޮޑުހިލަ ޖެހޭނީ
10

ކޮންދުވަހަކުންތޯ. މިހާރުވެސް ޝެޑިއުލްކޮށްފައި އޮތް ދުވަހަށް ލަސްވެފައިވާ ވާތީވެ. އެހެންވީމާ، އެކަން
ސާފުކޮށްލަދެއްވުން އެދެން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި ދަންނަވަން. ކުރެންދޫ ބަނދަރުގެ ބޮޑުހިލަ މި އަހަރުގެ ޑިސެމްބަރު
މަހުގައި އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ރަށާ ހަމައަށް ފޯރާނެ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ގައްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. މަރުޙަބާ މިނިސްޓަރު. އަޅުގަ ނޑު މިއަދުގެ ސުވާލަކީ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތާ ބެހޭ ގޮތުން
ކުރެވިފައި އޮތް ސުވާލަކަށް ވާތީ، މިނިސްޓަރާ ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ ގައްދޫ ބަނދަރުގެ ފުރަތަމަ ފޭސް
ނިމިގެންދިޔައިރުގައި ވެސް އޭގެ ހުރިހާ މަސައްކަތެއް އެއްކޮށް ނިންމާފައިނުވާތީވެ، 2 ވަނަ ފޭސްގެ މަސައްކަތް މިހާރު
ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިގެން އެ މަޝްރޫޢު ކުރިއަށްދާ ގޮތަށް ހަމަޖެހިފައި އޮތްތޯ؟ އެކަމާ ބެހޭ ގޮތުން
އަޅުގަ ނޑު ސުވާލުކޮށްލެވެނީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާލަން. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލަކީ
އެންމެ ފަހުން އަޅުގަ ނޑު މި ތަނަށް އައި ދުވަހު ވެސް ހަމަ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލު. އެ ސުވާލުގެ
11

ޖަވާބުގައި އެ ދުވަހު ވެސް ދެންނެވި ފަދައިން، މިއަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ފާސްވެގެން އަންނައިރުގައި ފާހަގަކުރެއްވި
މަޝްރޫޢު ބަޖެޓުގައި ހިމެނިގެން އަތުވެއްޖެ ނަމަ، މިނިސްޓްރީން އެކަން ކުރިއަށް ގެންދާނެ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނައިފަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޝިޔާމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ނައިފަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޝިޔާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކުރަނީ ހައުސިންގ މިނިސްޓަރަކީ ވަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނާ އެއްކޮށް
ވަރަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނާ އެއްބާރުލުންދެއްވާ މިނިސްޓަރެއް ގޮތުގައި. މިހާރު ނައިފަރުގައި މި ވަނީ މި އަހަރުގެ
ޑިސެމްބަރ 11 ފާހަގަކުރާ ގޮތަށް. އެހެންނަމަވެސް، ނައިފަރުގެ 2 ބަނދަރު ވެސް މި ވަނީ ހެދުމުގެ މަސައްކަތުގައި.
އޭރު ވާހަކަދެއްކެވުނު ގޮތުގައި ކޮންމެވެސް އެއްފަޅިއެއް، އެއް ބަނދަރެއް ޑިސެމްބަރ 11 އަށް ރެޑީކުރަން
އަޅުގަ ނޑުމެން ވާހަކަދެއްކީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ އެމް.ޓީ.ސީ.ސީން ވަރަށް މަޑު
ދުވެއްޔެއްގައި އެ މަސައްކަތްތައް ކުރައްވަމުންގެންދަވާ ތަން. އެހެންވީމާ، މިނިސްޓްރީން ކިހާވަރަކަށް މި ކަންތައްތައް
އަވަސްކުރައްވަން ބައްލަވަންތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި ދަންނަވާލަން. ޑިސެމްބަރ 11 އަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މުޅިން
އަލަށް ހަދަމުންދާ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް ނިންމުމަށް މިނިސްޓްރީން ވަރަށް އިސްކަމެއް ދެން. އެމް.ޓީ.ސީ.ސީގެ
ފަރާތުން މަސައްކަތުގައި މަޑުޖެހުމެއް އުޅޭކަމުގައި ވާނަމަ، އެ ކަންތައް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
އެޓެންޑުކޮށް އެކަން ނިންމާނަން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ. ދެން ބައު ބަނދަރު ނިންމަން ކުރަމުންދާ މަސައްކަތްތަކުގައި
އީ.އައި.އޭގެ މަސައްކަތްތަކެއް ވެސް ކުރަންޖެހޭ ވެލިނެގުމަށް ޓަކައި. އެހެންވީމާ، އެކަން ވެސް އެބަ ކުރިއަށް ދޭ.
އެހެންނަމަވެސް، އައު ބަނދަރު؛ މުޅިން އަލަށް ހަދާ ބަނދަރު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ނިންމުމަށް ވަރަށް
މަސައްކަތްކުރާނަން އަޅުގަ ނޑުމެން. ޝުކުރިއްޔާ.
12

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަރަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު މިނިސްޓަރަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، އެއްވެސް އަހަރަކު ބަޖެޓުގައި
ހިމެނިފައި ހުންނަ ބަނދަރުތައް، އއ. މަތިވެރީ ބަނދަރު ފަދަ ތަންތަން ނުހެދި ލަސްވެ، އަބަދުވެސް ޓެންޑަރިންގ
އޮންނަ ގޮތެއް މި ވަނީ ކީއްވެގެންތޯ؟ އިސްކަމެއް މަނިކުފާނު ނުދެއްވަންތޯ އެ އަހަރެއްގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އޮންނަ
ކަންތައްތައް ތަންފީޛުކުރެއްވުމަށް؟ އެކަން އެ ނުކުރައްވަނީ ކީއްވެގެންތޯ؟ މިނިސްޓްރީގެ ޤާބިލުކަން ނެތީތޯ؟ ނޫނިއްޔާ
ޓެންޑަރ ބޯޑުގެ މައްސަލައެއްތޯ އެއީ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި ދަންނަވާލަން. މިނިސްޓްރީން ވެސް އަދި ސަރުކާރުން ވެސް އަދި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވެސް ވަރަށް އިސްކަންދެއްވާ، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަރަށް އިސްކަންދެއްވާ
ސަރުކާރުގެ ވަޢުދުތައް، ސަރުކާރުން ޕްލޭޖުކުރާ ކަންތައް ކުރަން. އެގޮތުން މިނިސްޓްރީން މިހާރު ވާނީ މިއަހަރުގެ
ތެރޭގައި 11 ރަށެއްގެ ބަނދަރުހަދާ ނިންމާފަ. މިހާރު ޢަމަލީ ގޮތުން މަސައްކަތް އެބަ ދޭ 31 ރަށެއްގެ ބަނދަރު.
ބަޖެޓުގައި އެބަ ހިމެނޭ ވަރަށް ގިނަ ރަށްރަށް. އެހެންވީމާ، ބަޖެޓުގައި ހުންނަ މަސައްކަތްތައް މި ކުރިއަށް ގެންދެވޭނީ
ރެވެނިއު ވެސް އަދި ދައުލަތަށް ލިބޭ ވަރެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް. އެހެންކަމުން، އެކަމަށް ބަލާ ސަރުކާރުން އިކޮނޮމިކު
ކައުންސިލުންނާ އަދި ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކުން މަޝްވަރާކޮށް ޕްރިއޮރަޓައިޒްކުރަނީ މަސައްކަތްތައް. އެގޮތުން
ތާވަލުކުރެވިގެން، ތަރުތީބުކުރެވިގެން މަސައްކަތްތައް ކުރިއަށް ގެންދެވެނީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަތިވެރީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މަތިވެރި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
13

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ޢިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރަށް ޝުކުރުދަންނަވަން ވަރަށް ބުރަކޮށް
މަސައްކަތްކުރައްވައި ރަނގަޅަށް މިނިސްޓްރީ ހިންގަވާ ބޭފުޅެއްކަން ވެސް ޤަބޫލުކުރަން. ދެން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ
އއ. ހިމެންދޫ ބަނދަރަކީ މީގެ ތިންހަތަރު އަހަރު ކުރީއްސުރެ ވެސް ބަޖެޓުގައި ހިމެނިގެން އަންނަ ޕްރޮޖެކްޓެއް.
މަނިކުފާނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މީގެ ތާރީޚް. އެއް ފަހަރު ކޮންޓްރެކްޓަރ ފައިނޭންސިން އަށް، އަނެއްފަހަރު
މިކަހަލަ ކޮންމެވެސް ގޮތެއްވެގެން. ދެން އަޅުގަ ނޑަށް ވެސް ތި މަޢުލޫމާތު ތި ވިދާޅުވި ގޮތަށް އޮތީ ދެއްވާފަ.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑު މި ޗެމްބަރުގައި ސުވާލުކޮށްލީ، މިހާރު ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީން ވިދާޅުވަނީ އޮންގޮއިން
އެއްޗެއް ގޮތުގައި ބަލާށޭ. މަނިކުފާނު...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލު މުޅިން ސާފުނުވާތީ އަޅުގަ ނޑަށް ޖަވާބުދޭން ތަންކޮޅެއް ދަތި. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، މި ހިސާބުން ސުވާލު ގެ އެޖެންޑާ އަށް ކަ ނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތު ނިމުމަކަށް އައީކަމުގައި ދަންނަވަން. މި
ފުރުޞަތުގައި މިނިސްޓަރ އޮފް ހައުސިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑރ. މުޙައްމަދު މުޢިއްޒަށް އަދިވެސް
އެއްފަހަރު މަރުޙަބާ ދަންނަވައި ޝުކުރުދަންނަވަން. ނިޒާމީ މައްސަލައެއްގައި ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުދީދީ އަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލައެއް މި ނެ ގީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް،
މިނިސްޓަރުންނާ ސުވާލުކޮށް މިނިސްޓަރުން ޖަވާބުދެއްވުމުގައި ވަރަށް ބޮޑެތި ތަފާތުކުރެއްވުންތަކެއް މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދާ
ހަވާލާދެއްވައި މަނިކުފާނު ގެންގުޅުއްވާކަން އަޅުގަ ނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ. މީގެ ސަބަބުން ބައެއް ފަހަރަށް ސުވާލުކުރަން
ނުވެސް އެނގޭ. މިހާރު މިސާލަކަށް މިއަދު ކަންތައްވެގެން މިދިޔަ ގޮތަކީ، ހައުސިންގ މިނިސްޓަރު މި ތަނަށް
14

ވަޑައިގެން އެ މަނިކުފާނާ އަސްލު ކުރެވުނު ޙަޤީޤީ ސުވާލަށް ވުރެ ތަފާތު އެތައް ސުވާލުތަކެއް ކުރެވި، ޖަވާބު ވެސް
ދެވިއްޖެ. ބައެއް ދުވަސްތަކުގައި ވަޑައިގަންނަވާ މިނިސްޓަރުންނާ އެކުރަން އޮންނަ ސުވާލުގެ އިތުރުން ކުރާ ސުވާލުގެ
ފިއްޔެއް ތަފާތުވިޔަސް މަނިކުފާނު ވިދާޅުވަނީ މިއަދުގެ މައުޟޫޢާ ނުގުޅެއޭ. އެހެންވީމާ، މިކަން ކޮންމެވެސް އެއް
ހަމައެއްގައި ގެންގުޅުއްވަން އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ މަނިކުފާނަށް ވެސް އެބަ ޖެހިވަޑައިގަންނަވާހެން. ޝުކުރިއްޔާ
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދުދީދީ ނެންގެވި ނިޒާމީ މައްސަލައިގައި ދަންނަވަން.
މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު ބުނާ ގޮތުން އެއީ ނިޒާމީ މައްސަލައެއް ކަމުގައި ބަލައިގަނެވޭކަށް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަ ނޑު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ސަމާލުކަމަށް ޓަކައި ދަންނަވައިލާނަން. އަޅުގަ ނޑު ރިޔާސަތުގައި ހުރެގެން
މިދަންނަވާ؛ އިތުރު ސުވާލަށް ފުރުޞަތު ހުޅުވާލުމުގެ ކުރިން އަޅުގަ ނޑު މި ދަންނަވަނީ އެ ދުވަހެއްގެ ސުވާލުގެ
މައުޟޫޢު. ދެން ވަޒީރު ޖަވާބުދެއްވުމާއި ނުދެއްވުން ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުން މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތަކުން އެކަން ހުއްޓުވާ
ގޮތަކަށް ނޫން މި އޮންނަނީ. އަދި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް މައުޟޫޢާ ނުގުޅޭ ސުވާލުކުރެއްވިޔަސް އެގޮތަށް
ހުއްޓުވާ ގޮތަކަށް ވެސް ނޫން އަޅުގަ ނޑުމެން ޢަމަލުކުރަމުން އައިއްސަ އޮތީކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން މި
ދަންނަވަނީ ސުވާލުގެ މައުޟޫޢަށޭ ސުވާލުކުރައްވަންވާނީ ވެސް އެންމެ ފުރަތަމަ. އަދި ސުވާލުގެ މައުޟޫޢާ ގުޅޭ
ގޮތުންނޭ ޖަވާބުދެއްވަންވާނީ ވެސް. ދެން އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެން ގަވާއިދުގައި މިހާރު އުނިކަމެއް އުޅޭ
ކަމަށް ވަންޏާ ގަވާއިދު އެއްކޮށް ނިމޭއިރު، މި ކަންތައްތައް އޮޓަމެޓިކުން ހުއްޓުވޭ ކަހަލަ ނިޒާމެއް ޤާއިމުވެގެންދާނެ.
6. މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6 މަޖިލީހުގެ ރައީސްގެ މޭޒުން ހުށަހަޅާ ކަންކަން.
-6.1 މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 01 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމަށް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް ފޮނުވުނު، ޤާނޫނު ނަންބަރު 0/01، ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ
ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު، އަލުން ވިސްނުމަށް މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވާފައިވާ މައްސަލަ.
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުއްވާފައިވާ ސިޓީފުޅު މަޖިލީހަށް އިއްވަވައިދެއްވުމަށް އަމީންޢާއްމަށް ދަންނަވަން.
15

އިދާރީ މޭޒުން އިއްވެވުން:
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް އަލްފާޟިލް ޢަބްދުاله މަސީޙް މުޙައްމަދަށް، ވެދުން ސަލާމަށްފަހު ދަންނަވަމެވެ.
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން 12 އޮކްޓޯބަރ 2112ގައި އަޅުގަ ނޑަށް ފޮނުވި ސިޓީއާ ހަވާލާދީ ދަންނަވަމެވެ. ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވާ ބިލުތައް ތަޞްދީޤުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑަށް ފޮނުވުމުން، އަޅުގަ ނޑު ބިލު
ތަޞްދީޤުކުރަމުން ގެންދަނީ، އެ ބިލު ތަޞްދީޤުކޮށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމުން ކުރިމަތިވެދާނެ ޤާނޫނީ، އިޖްތިމާޢީ އަދި
އިޤްތިޞާދީ މައްސަލަތަކަށާއި އެ ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރުމުގައި ދިމާވެދާނެ ދަތިތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހު އެވެ. މިގޮތުން
12 އޮކްޓޯބަރ 2112 ވީ އަންގާރަ ދުވަހު އޮތް، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 2112 ވަނަ އަހަރުގެ 3 ވަނަ ދައުރުގެ ދެ
ވަނަ ޖަލްސާ އިން ފާސްކުރެއްވި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 0/01، ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ ޤާނޫނަށް 1
ވަނަ އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލާ ގުޅޭގޮތުން ތިރީގައި މި ދަންނަވާ މައްސަލަތައް ފާހަގަކުރެވޭތީ އެ މައްސަލަތަކަށް
ރިޢާޔަތްކުރައްވައި އެ ބިލަށް އިޞްލާޙުގެންނެވުމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ފެނެ އެވެ. -1 ޤާނޫނު ނަންބަރު 0/01، ކުޑަކުދިންގެ
ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައިވާ ސަބަބަކީ،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި ފަށާ ތަޢުލީމާއި މެދުމަދަރުސީ ތަޢުލީމު
ދައުލަތުން ހިލޭ ފޯރުކޮށްދޭންވާނެ ކަމަށާއި ކުދިންނަށް ފަށާ ތަޢުލީމާއި މެދުމަދަރުސީ ތަޢުލީމުދިނުމަކީ އެ ކުދިންގެ
މާތްބަފައިންނާއި ދައުލަތުގެ މައްޗަށް ލާޒިމު ކަމެއް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، ޤާނޫނުއަސާސީން އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު
ލިބިދޭ މިންވަރަށް އެ ޤާނޫނުން ވެސް އެ ޙައްޤު ލިބިދީ، އެ ޤާނޫނުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ޤާނޫނުއަސާސީއާ
ތަޢާރުޟުވާ ކަންކަން އިޞްލާޙުކުރުން ކަމަށް ވީނަމަވެސް، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ބިލު ފާސްކުރެއްވިއިރު އެ ޤާނޫނުގެ
1 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ގޮތުގައި އިތުރުކުރެއްވުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އަކުރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ
ކުއްޖަކަށް ވެސް ޕްރީސްކޫލު ތަޢުލީމާއި ފަށާ ތަޢުލީމާއި މެދުމަދަރުސީ ތަޢުލީމާއި ސާނަވީ ތަޢުލީމާއި ތަރުބިއްޔަތާ ބެހޭ
ކަންކަން އުގަންނައިދިނުމުގެ ފުރުޞަތު ތަނަވަސްކޮށްދިނުމަކީ ދައުލަތުގެ މައްޗަށް ލާޒިމު ކަމެއް ކަމަށާ އަދި ޕްރީސްކޫލު
ތަޢުލީމާއި ފަށާ ތަޢުލީމާއި މެދުމަދަރުސީ ތަޢުލީމު އަދި ސާނަވީ ތަޢުލީމު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ދިވެހި
ކުއްޖަކަށް ދައުލަތުން ހިލޭ ފޯރުކޮށްދޭންވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -2 ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް
ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ގޮތުގައި އިތުރުކުރެއްވުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އަކުރުގައި
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ވެސް އެއްވެސް ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު ލިބިގެންވާ ކަމަށް
ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އެ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުން އެ މާއްދާގައި ކަ ނޑައަޅާފައިވާ ތަޢުލީމު ހިލޭ ފޯރުކޮށްދިނުމަށް
ދައުލަތުގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކުރަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ދިވެހި ކުއްޖަކަށް ކަމަށް ވާތީ މި 2 އަކުރުގައިވާ
ކަންކަން ތަޢާރުޟުވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ. -3 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ
ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު ކޮންމެ މީހަކަށް ލިބިގެންވާ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމާ އެކު، އެ މާއްދާގެ
16

(ށ) ގައި ފަށާ ތަޢުލީމާއި މެދުމަދަރުސީ ތަޢުލީމު ދައުލަތުން ހިލޭ ފޯރުކޮށްދޭންވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު،
ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ގޮތުގައި އިތުރުކުރެއްވުމަށް
ހުށަހަޅާފައިވާ އަކުރުގެ ދަށުން ފަށާ ތަޢުލީމާއި މެދުމަދަރުސީ ތަޢުލީމު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ބިދޭސީ ކުދީންނަށް
ހިލޭ ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ދައުލަތުގެ މައްޗަށް ލާޒިމްނުވާ ގޮތަށް އޮތުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 16 ވަނަ މާއްދާ އާއި 11 ވަނަ
މާއްދާ އަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު ޤާނޫނުއަސާސީގެ 36 ވަނަ މާއްދާއާ ތަޢާރަޟްވާނެ ކަމެއް ކަމަށް ފެނެއޭ. އަދި
ދިވެހިރާއްޖެ ބައިވެރިވެފައިވާ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޢާހަދާއެއް ކަމުގައިވާ ކޮންވެންޝަން އޮން ދަ ރައިޓްސް އޮފް ދަ
ޗައިލްޑްގެ އާޓިކަލް 2 އާއި އާޓިކަލް 22 އަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ވެސް
އެއްވެސް ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި ޕްރައިމަރީ ތަޢުލީމު ހިލޭ ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ލާޒިމްކުރާ ކަމާއި، އެހެންކަމުން، ޤާނޫނުގެ 1
ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ގޮތުގައި އިތުރުކުރެއްވުމަށް މި ބިލުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ އަކުރުގައިވާ ކަންކަމަކީ އެ މުޢާހަދާގެ
ދަށުން ދިވެހި ދައުލަތުން އުފުލަންޖެހޭ އިލްތިޒާމުތަކާ ވެސް ޚިލާފުވާނެ ކަމެއް ކަމަށް ފެނެއޭ. -2 ޤާނޫނު ނަންބަރު
11/2112 ޕްރީސްކޫލް ހިންގުމުގެ ޤާނޫނުގެ 31 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ޕްރީސްކޫލް މާނަކޮށްފައި ވަނީ އުމުރުން 2
އަހަރާއި 6 އަހަރާ ދެމެދުގެ ކުދިންނަށް ޕްރީސްކޫލް ތަޢުލީމު ދިނުމަށް ޚާއްޞަ ސްކޫލްތަކަށް ކަމާއި އެ ޤާނޫނަކީ
ޕްރީސްކޫލް އުފައްދައި ހިންގައި ޕްރީސްކޫލް ތަޢުލީމުދިނުމުގެ އުސޫލުތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނު ކަމާއި އެ ޤާނޫނުގެ 1
ވަނަ މާއްދާގައި ތުއްތުކުދިން ދިރިއުޅޭ ރަށެއްގައި ޕްރީސްކޫލްގެ ޚިދުމަތް ނެތްކަމުގައި ވާނަމަ، އެ ރަށުގެ ކައުންސިލުން
އިސްނަގައިގެން ކުރާ މަސައްކަތެއްގެ ގޮތުގައި އެ މުޖުތަމަޢުގައި ޕްރީސްކޫލެއް ޤާއިމްކުރުމުގައި އެ މުޖުތަމަޢުގައި
ޕްރީސްކޫލް ތަޢުލީމުގެ އިންތިޒާމު ސަރުކާރުން ހަމަޖައްސައިދޭންވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމާއި މީގެއިތުރުން
ޕްރީސްކޫލްތަކަށް ސަރުކާރުން އެހީވެދޭ އުސޫލުތަކެއް އެ ޤާނޫނުގެ 21 ވަނަ މާއްދާ އާއި 22 ވަނަ މާއްދާ އާއި 23
ވަނަ މާއްދާ އަދި 22 ވަނަ މާއްދާގައި ކަ ނޑައަޅާފައިވާތީ ޕްރީސްކޫލްގެ ތަޢުލީމު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ
ދިވެހި ކުއްޖަކަށް ދައުލަތުން ހިލޭ ފޯރުކޮށްދޭންވާނެ ކަމަށް މި ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން އިސްވެދެންނެވުނު
ޤާނޫނުގައި ޕްރީސްކޫލް ހިންގުމާ ގުޅޭގޮތުން ކަ ނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކާ ތަޢާރަޟްވާކަން ފާހަގަކުރެވެ އެވެ.
ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ގޮތުގައި އިތުރުކުރެއްވުމަށް
ހުށަހަޅާފައިވާ އަކުރުގައި ޕްރީސްކޫލް ތަޢުލީމު ހިމަނާފައިވުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ހިސާބުތަކެއް ހިމެނޭ ގޮތުން
ދައުލަތުގެ ޚަރަދުގައި ޕްރީސްކޫލް ތަޢުލީމު، އުނގެނުމުގެ ފުރުޞަތު ތަނަވަސްކޮށްދޭންޖެހޭނެކަމާއި މި ބިލު
ތަޞްދީޤުކުރައްވައި ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ގެޒެޓުގައި ޝާއިޢުކުރާ ދުވަހުން ފެށިގެން ޤާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށައި، އެ
ދުވަހުން ފެށިގެން ދައުލަތުގެ މައްޗަށް ލާޒިމްވާނެކަމާއި އެކަމުގެ ސަބަބުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ބޮޑު ބުރަޔަކަށް
ވެގެންދާނެ ކަމަށް ފެންނާތީ، މި ބިލުގެ ދަށުން ދައުލަތަށް ލާޒިމްކުރާ އިލްތިޒާމުތައް އަދާކުރުމަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން
ކުރަންޖެހޭނެ ހޭދަ އާއި ޤާނޫނުއަސާސީން އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު ލިބިދޭ މިންވަރަށް ވުރެ އިތުރަށް ޕްރީސްކޫލް ތަޢުލީމާއި
17

ސާނަވީ ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދިނުމާ ގުޅޭގޮތުން ބިލުގައި ހިމެނޭ ކަންކަމުގައި ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު ނިންމެވުމުގައި
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަނާއި މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީއާ މަޝްވަރާކުރެއްވުން ރަނގަޅުވާނެ
ކަމަށް ފެނެ އެވެ. އިސްވެދެންނެވުނު ކަންކަން އެހެން ހުރުމާ އެކު، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވައި
ތަޞްދީޤުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑަށް ފޮނުއްވެވި ޤާނޫނު ނަންބަރު 0/01 ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ
ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އަލުން ވިސްނާވަޑައިގަތުމަށް ޓަކައި
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 01 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން އެ ބިލު މަޖިލީހަށް
އަނބުރާ ފޮނުވީމެވެ. އިޙްތިރާމް ޤަބޫލުކުރެއްވުން އެދެމެވެ. 12 މުޙައްރަމް 26 .1236 އޮކްޓޯބަރ 2112. ޚާދިމްކުމް،
ޢަބްދުاله ޔާމީން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، އަމީންޢާއްމަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. މި މައްސަލަ އަށް ގަވާއިދު ބުނާ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ޢަމަލުކުރާއިރު އެއް
ގަޑިއިރުގެ ފުރުޞަތެއް މި އަރުވަންޖެހެނީ. އެގޮތުން، ޕީ.ޕީ.އެމަށް 21 މިނެޓު 10 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް 12
މިނެޓު 12 ސިކުންތު. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީ އަށް 1 މިނެޓު 22 ސިކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭ އަށް 3 މިނެޓު 11 ސިކުންތު.
ޢަދާލަތު ޕާޓީ އަށް 3 މިނެޓު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްނުވާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް 3 މިނެޓު. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު މި
މައްސަލައިގެ ބަހުސަށް ހުޅުވާލަން. މައްޗަންގޮޅީ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މާރިޔާ އަޙްމަދުދީދީ އަށް
ފުރުޞަތު އަރުވަން.
މައްޗަންގޮޅީ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މާރިޔާ އަޙްމަދުދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަ ނޑުމެން މިތާ މި ވާހަކަދައްކައި އިހުތިޖާޖުކުރަމުން
ގެންދާ މައްސަލަތައް މިހާރު މި ފެންމަތިވަމުން އަންނަނީ. ކޮމިޓީތަކުގައި ހާޒިރުކުރަންޖެހޭ ފަރާތްތައް ހާޒިރުނުކޮށް،
އެކަށީގެންވާ ވަގުތު ނުދީ، އޮންނަ މެޖޯރިޓީ ބޭނުންކޮށްގެން އަވަސްކޮށްލާފައި ބިލުތައް ފާސްކުރީމަ ދެން ވާ ގޮތަކީ މިއީ.
ޤާނޫނުއަސާސީއާ ތަޢާރަޟްވޭތޯ، ދެން އޮންނަ ޤާނޫނުތަކާ ވެސް ތަޢާރަޟްވޭތޯ، އަދި ސަރުކާރުން ބައްދަލުކުރަންޖެހޭ
ކަމަށް ދެކެވޭ ފަރާތްތަކާ އަދި ކައުންސިލުތަކާ އަދި މިނޫނަސް ފަރާތްތަކާ ބައްދަލުނުކުރެވި، ވާހަކަނުދެކެވި،
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ގެންދަންޖެހޭ ދިރާސާތައް ނުވަތަ ކުރަންޖެހޭ މަޝްވަރާތައް ނުކުރެވި، ކަންކަން ކުރީމަ ވާނެ
ގޮތް މިއަދު މި ފެންނަމުންދަނީ. އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރަން މިހެން ކިތަންމެ ބިލެއް ފާސްވެގެން ހިނގައްޖެ. ނަމަވެސް،
ސަރުކާރުން އެގޮތަށް ބައެއް ބިލުތައް ކުރިއަށް ގެންދަވަން ބޭނުންފުޅުވާތީ، އެ ބިލުތައް އެގޮތަށް ހުއްޓަސް ކުރިއަށް
ގެންދަވާ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފާހަގަކުރެވެނީ. އެކަމަކު، ޕްރީސްކޫލްގެ ކަންތައްތައް އެއީ މި ވަގުތު ނުވަތަ
18

މިއަހަރަށް އެ ބޭފުޅުން އެ ކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުވާ ޚަރަދަކަށް ނުވާތީ، ނުވަތަ ކުރައްވަން ގަސްތުކުރައްވާ ކަމަކަށް
ނުވާތީ މިއަދު މި ފެންނަނީ ޤާނޫނުގައި ހުންނަ ކުދިކުދި ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ ދައްކަވައި އަނބުރާ މި ބިލު
ފޮނުވައިލެއްވި ތަން. ދަންނަވަން މިއުޅޭ ވާހަކަ އަކީ ދިވެއްސެކޭ އެތާ އޮތެއް ކަމަކު، އަދި އިތުރު މިތާ ދިރިއުޅޭ އެހެން
މީހުންނަށް ވެސް އެ ތަޢުލީމް ދިނުމަށް އެ ތަން ޤާނޫނަކުން ހުރަހެއް ނާޅައޭ. އެހެންވީމާ، ޤާނޫނަށް، ރޫޙަށް ބަލައިގެން
ޤާނޫނުގެ ކަންތައްތައް އެ ކުރަން ބޭނުން ނަމަ، ކުރެވޭ ގޮތަށް އޮތް ޤާނޫނެއް މިއަދު މި ފެންނަނީ އަނބުރާ
ފޮނުވާލެވިގެންދާ ތަން. އަޅުގަ ނޑުގެ އުއްމީދަކީ މި ބިލު އަނެއްކާވެސް ކޮމިޓީ އަށް ގޮސް ދިރާސާކުރެވޭއިރު މި ބިލުގެ
ކަންތައްތަކާއި އެހެން ބިލުތަކާއި ޤާނޫނުއަސާސީއާ ތަޢާރުޟުވޭތޯ ނުވޭތޯ ބައްލަވައި، އަދި މިހާރަކަށްއައިސް
ޤާނޫނުއަސާސީގައި ލިޔެވިފައި އޮތް އެއްޗަކީ ވެސް ލިޔެވިފަ އި އޮތް އެއްޗެއްތޯ ސުވާލުކުރެއްވުމުގެ ގޮތުން އެގޮތަށްތޯ
އެކަން އޮންނާނީ ބެއްލެވުމަށް ޓަކައި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަ ނޑިޔާރުން ވެސް ހާޒިރުކުރައްވައި، އެ ބޭފުޅުންގެ ވެސް
މަޝްވަރާ ހޯއްދަވައި، އެ ބޭފުޅުންގެ ބަސްފުޅު ވެސް މިކަމުގައި ގެންނަވައިގެން އެކަން ކުރެއްވިއްޔާ ނޫނިއްޔާ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދެން ވެސް ފެނިގެންދާނީ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ތަނުން ބިލެއް ފާސްކޮށް ނިމެންވާއިރަށް ސުޕްރީމް
ކޯޓުން އެއްބައި ކަ ނޑައިލާތަން. ނުވަތަ އަނެއް ބަޔަކު ކަ ނޑައިލާ ތަން. މި ކަހަލަ ގޮތަކަށް އެކަން ގެންދަން. ވީމާ،
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބިލުތައް ފުރިހަމަކުރުމަށް މިހާރު ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދެކެން، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ
ބެންޗު ވެސް މިތަނަށް ހާޒިރުކޮށް، އެ ބޭފުޅުންނާ ވާހަކަދައްކައިގެން އެ ކަންތައްތައް ކުރުން. އަޅުގަ ނޑުގެ އުއްމީދަކީ
މި ބިލު ދެން އަނބުރާ އަޅުގަ ނޑުމެން މަޖިލީހަށް ގެންނައިރު ހަމަގައިމުވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދަންނަވާހެން ފުރިހަމަ
އަށް ކޮމިޓީގައި ވާހަކަދެކެވި، ހުރިހާ ފަރާތްތަކެއް ހާޒިރުކުރެވި، ކަންތައްތަކެއް ރަނގަޅަށް ދާނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހަމައަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަތްޕުޅަށް އަޅުގަ ނޑުމެން
ފޮނުވާލި، މަސައްކަތްކޮށް ނިންމާލި ބިލެއްގެ މައްސަލަ މި ވަނީ އައިއްސަ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ފަދައިން 12
އޮކްޓޯބަރ 2112 ގައި ނިމިގެންދިޔަ 0/01ގެ ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ
ބިލުގައި ހިމެނޭ މުހިއްމު ފުށުއެރުންތަކެއް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން މި ވަނީ
19

އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހަމައަށް ފޮނުއްވާފަ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި އަދި ޤާނޫނުތަކުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން، މަޖިލީހުން ބިލެއް
ފާސްކުރުމަށް ޖެހޭ، އޮންނަ ދަތުރު ފުރިހަމަކުރުމުގެ ތެރޭ ދިމާވެފައިވާ ގޯހެއް މި ވަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހަމައަށް
އަލުން އައިސް. އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަނީ މި މައްސަލަ ހަމަ އަލުން ކޮމިޓީ އަށް ފޮނުއްވައިގެން، އަޅުގަ ނޑަށް މަޢުލޫމާތު
ލިބިފައިވާ ގޮތުން މި މަސައްކަތް ކޮށްދެއްވި ޢިޖްތިމާޢީ ކޮމިޓީގެ މެންބަރުން ހަމަ އިޙްލާޞްތެރިކަމާ އެކު އަލުންބަލުން
މި މަސައްކަތްޕުޅު ރަޢުޔުތަކާ އެއްގޮތަށް ހަމަ ކުރައްވަނިކޮށް މިކަން ހަމަޖެހިގެންދާނެ. މި ފަދަ ކަންތައްތަކަކީ އަލަށް
ދިމާވާ ކަންތައްތަކެއް ނޫން. ވޭތުވެދިޔަ މަޖިލިސްތަކުގައި ވެސް އަދި ހަމަ ދުނިޔޭގެ އެހެން ހިސާބުތަކުގައި ވެސް
މިހެން ހަމަ ނަތީޖާ، އަކުރަކުން ފިއްޔަކުން ބަދަލުއަންނަ ކޮންމެ ދިމާލަކުން ވެސް މި ކަހަލަ ކަމެއް ނުކުމެދާނެ.
ނަމަވެސް، މަޖިލީހުގެ މަސައްކަތުގައި ހުރިހާ ކޮމިޓީތަކަކާ އަދި ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މެޖޯރިޓީ މި ވަގުތު
އޮތް ހިނދު މި ފަދަ ކަމެއް ނުވެ ދެން ކުރިއަށް ދެވޭތޯ އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑު ހަމަ
ބަލައިގަންނަން މި ކަހަލަ ކަންތައްތައް ހިނގީމަ އަޅުގަ ނޑުމެން ޖެހޭ އިޞްލާޙުކުރަން. ކަމެއް ގޯސްވެއްޖެ ކަމުގައި
ވާނަމަ، އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ފުށުން ހިނގި ކަމަކަސް އަދި އެހެން ބައެއްގެ ފުށުން ހިނގި ކަމަކަސް އެކަމެއް
ރަނގަޅުކުރުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މައްޗަށް ލާޒިމްވެގެންވާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، 0/01 އަށް މި ގެނެވިފައި ހުރި
އިޞްލާޙުގައި، ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި އެ ޤާނޫނުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ގޮތުގައި އިތުރުކުރުމަށް ހުށަހަޅައިފައިވާ
އަކުރުގައި "ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ކުއްޖަކާ" އަދި "ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ދިވެހި ކުއްޖަކާ"؛ މި
ދެ ލަފުޒު، ދެ އަކުރު ބަހުގެ ހަމަތަކުން ހަމަ ތަފާތުވޭ. މުޠުލަޤަށް ދިވެހި ހުރިހާ ކުދިންނާއި ދިވެހިރާއްޖޭގައި އުޅޭ
ހުރިހާ ކުދިންނާ؛ ރާއްޖޭގައި އެބައުޅޭމެ، ހަމަ އެކި މަސައްކަތުގައި ރާއްޖެ އަށް އައިސް ތިބި ބިދޭސީންގެ، ހަމަ އެކި
މަސައްކަތުގައި ދިރިއުޅޭ މީސްމީހުންގެ ކުދިން ވެސް، ދަރިން ވެސް އެބަ ތިބި. އެހެންވީމާ، މި މާނަ އޮޅޭ ގޮތަށް
މިހެން ދޫކޮށްނުލައި ޢިޖްތިމާޢީ ކޮމިޓީ އަށް އަލުން އެނބުރި މި ބިލު ފޮނުވައިލެއްވުމަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ހުށަހަޅަން.
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ތާއީދުކުރައްވައި، ނޫނީ އުސޫލެއްގެ ގޮތުން އެގޮތަށް ދާކަމުގައި ވާނަމަ ގޮސް، ވީހާ އަވަހަކަށް
މި މަސައްކަތް ނިމި، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މީގެ އިލްތިޒާމުތައް އުފުލަންޖެހޭ، މި ކަންތައްތައް ފަހިކޮށްދޭންޖެހޭ
ފަރާތްތަކަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އޮފީހުން ނުވަތަ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެކަށައަޅުއްވާފައިވާ ވަޒީރުން. އެހެންވީމާ،
ފާޅުގޮތެއްގައި ވިދާޅުވެދެއްވާފައި އެބަ އޮތް، ކޮން ދެ ވަޒީރުންކަން. އޭގެތެރޭގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަން އަދި
މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްގެ ވާހަކަ ވިދާޅުވެދެއްވާފައި އެބަ އޮތް. އެއީ، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް އިތުރު ބުރައެއް،
ތަކުލީފެއް އަންނަ ކަމުގައި ވާނަމަ، އެ ފަރާތްތައް ހާޒިރުކޮށްގެން ކުރިއަށް ގެންދެވުމަކީ ހަމަ އަޅުގަ ނޑު ވެސް އެދޭ
ގޮތް. ނަމަވެސް، އެއާ ވިދިގެން ހަމަ ދަންނަވާލަންއޮތީ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕިއޯނަކު މި ތަނަށް ގެނެސްގެން
އަޅުގަ ނޑުމެން މީގެން ކުރާނެ ކަމެއް ނޯންނާނެ. އެއީ ސުޕްރީމް ކޯޓާ ބެހޭ ކަމެއް ނޫން ރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމުގެ ބައި
ހިންގުމަކީ. ނަމަވެސް ޑިމޮކްރަސީގެ ނަމުގައި މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތައް، ތިން ބާރު ވަކިވެފައި އޮތް ޒަމާނެއްގައި މި
20

ޒާތުގެ ބޮޑެތި ޖޯކުޖެހުމަކީ ވެސް ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. ސުޕްރީމް ކޯޓުން ރާއްޖޭގެ ޕްރީސްކޫލް ތަޢުލީމާއި މެދުމަދަރުސީ
އާއި ސާނަވީ ތަޢުލީމުގެ ވާހަކައެއް ދައްކަމަކުންނުދާނެ. އަޅުގަ ނޑަކަށް ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭ ވާހަކަދައްކާނެ ކަމަކަށް ވެސް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން މި މައްސަލަ މިގޮތަށް އަލުން ކޮމިޓީ އަށް ފޮނުއްވައިގެން އަޅުގަ ނޑުމެން
މީގެ ޙައްލެއް ވީހާ އަވަހަކަށް ހޯއްދެވުމަށް ފުރުޞަތު ހުޅުވައިލެއްވުން. އެގޮތަށް ކުރިއަށް ގެންދެވުން. ޝުކުރިއްޔާ،
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޝާހިދަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޝާހިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރިމަތީގައި މިއަދު މި އޮތް މައްސަލަ އަކީ،
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނެއް ފާސްކޮށް، އެ ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމަށް ފޮނުވީމާ، ޢިއްޒަތްތެރި
ރައީސް އެ މައްސަލަ ދިރާސާކުރެއްވުމަށްފަހު އެ މަނިކުފާނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ އެއްޗެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހަމަ މި
ފޮނުއްވީ. ފޮނުއްވިއިރު، ފޮނުއްވާފައިވާ ސިޓީގައި 2 ޕޮއިންޓެއް ފާހަގަކުރައްވާފައިވޭ. އެ ފާހަގަކުރެއްވުމުގައި
ހަވާލާދެއްވާފައި މި ވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 36 ވަނަ މާއްދާއާ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 36 ވަނަ މާއްދާ އަޅުގަ ނޑުމެން
ތާރީޚީ ނަޒަރަކުން ބަލައިލާއިރު، އަޅުގަ ނޑަށް މި ސިޓީގައި ވިދާޅުވެފައިވާ ވާހަކަތައް މާނަކުރެވިގެންދަނީ ރާއްޖޭގެ
ތާރީޚުގައި ޤާނޫނުއަސާސީއަކަށް ތަޢުލީމް؛ އެއީ މެދުމަދަރުސީ އަދި ފަށާ ތަޢުލީމް ކަމުގައި ވިޔަސް، ދިނުން ދައުލަތުގެ
މައްޗަށް، މައިންބަފައިންގެ މައްޗަށް ލާޒިމްކުރެވިގެން އައިސް މި ވަނީ ހަމައެކަނި 2112 ގައި އުފަންވި
ޤާނޫނުއަސާސީގައި. މިހާރު މި ފެންނަނީ އެކި ކަހަލަ ގޮތްގޮތަށް އަކުރު މާނަކުރުމުގެ ތެރޭގައި މި މަސައްކަތްކުރުމަށް
ސަރުކާރު ފަސްޖެހެމުންދާ ތަން. އަޅުގަ ނޑުމެން މި ބޭނުންވަނީ 1032 އަހަރުތަކުގެ ތެރެއަށް، 1031ގެ އަހަރުތަކުގެ
ތެރެއަށް، 1021ގެ އަހަރުތަކުގެ ތެރެއަށް ގޮސް އަޅުގަ ނޑުމެން މި މަސައްކަތް؛ ތަޢުލީމްދިނުމުގެ މަސައްކަތް
ފަސްޖައްސާލަންތޯ؟ އެއީ އަޅުގަ ނޑުގެ ސުވާލަކީ. މިހެން ދަންނަވަން މި ޖެހޭ ސަބަބަކީ، މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުއްވާފައިވާ ސިޓީފުޅުގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ދެއްވާފައިވާ ނަންބަރު؛ 1 ވަނަ
ނަންބަރުގައި ވިދާޅުވެފައި މި ވަނީ، ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބުނެފައި ވަނީ ފަށާ ތަޢުލީމާއި މެދުމަދަރުސީ ތަޢުލީމުގެ
ވާހަކައޭ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ޕްރީސްކޫލް ވާހަކައެއް ނެތޭ. އެހެންވީމާ، މަޖިލީހުން ފާސްކުރި ޤާނޫނުގައި ޕްރީސްކޫލް
ތަޢުލީމްދިނުން ލާޒިމްކުރާ ގޮތަށް ލިޔެފައިވާކަން، އެއީ ޤާނޫނުއަސާސީއާ ފުށުއަރާ ކަމެކޭ. މި ސިޓީގެ 3 ވަނަ
21

ނަންބަރަށް ބަލައިލާއިރު ވިދާޅުވެފައި ވަނީ ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގައި
އެބަ ބުނެއޭ ހުރިހާ ކުދިންނަށް ޕްރީސްކޫލްގެ ތަޢުލީމް ލިބެންޖެހޭނޭ. ހަމައެއާއެކީގައި ރާއްޖެ ބައިވެރިވެފައިވާ ރައިޓްސް
އޮފް ދަ ޗައިލްޑް ކޮންވެންޝަން؛ އެ މުޢާޙަދާގައި ރާއްޖެ އަދާކުރަންޖެހޭ އިލްތިޒާމުތަކާ ފުށުއަރައޭ. އެހެންވީމާ،
ޕްރީސްކޫލްގެ ތަޢުލީމްދިނުން އެއީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ މައްޗަށް ލާޒިމް ކަމެކޭ. އެހެންވީމާ، ފުރަތަމަ ވިދާޅުވި ވާހަކަފުޅާއި
ދެ ވަނަ އަށް ވިދާޅުވި ވާހަކަފުޅާ އެއްވެސް ގޮތަކަށް ދެކޮޅު ގެނެސް ޖެއްސޭނެ ގޮތެއް އަޅުގަ ނޑަކަށް ނުފެނުނު.
އަޅުގަ ނޑަށް ފެންނަނީ 1021 ވަނަ އަހަރުތަކުގެ ތެރެއަށް މި ވާހަކަ ގެންގޮސްގެން، ރާއްޖޭގެ ޕްރީސްކޫލް އެއީ ފަށާ
އެންމެ ފުރަތަމަ ބިންގާ. އެ ބިންގަލާ ހަމައިން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމް ލާޒިމްނުކުރެވިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ
ރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު އޮންނާނީ އެކޮޅުކޮޅުންޖެހިފަ. އެހެންވީމާ، ރާއްޖެ ބައިވެރިވެފައިވާ ރައިޓްސް އޮފް ޗައިލްޑް
ކޮންވެންޝަން، އެ މުޢާޙަދާގައި ވާ އިލްތިޒާމުތަކާ އެއްގޮތަށް، ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގައި އެވާ ގޮތަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން ޢަމަލުތައް ބެހެއްޓެވީމަ ހުންނާނީ ރަނގަޅަށް. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ދަންނަވާލަންއޮތީ މައްޗަންގޮޅީ އުތުރު
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ވިދާޅުވި ފަދައިން، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަސައްކަތްތައް ހަލުވިކުރުމުގެ މަޤްޞަދުގައި
ވިޔަސް ކަންކަން ބަލައިނުލައި އަވަސްއަރުވާލައިގެން ޤާނޫނުތައް ފާސްކުރަމުންގެންދާ ނަމަ ވާނީ މިހެންނޭ. މެޖޯރިޓީއެއް
އޮތް ނަމަވެސް މެޖޯރިޓީގެ ތެރޭގައި ބައްލަވަންޖެހޭނީ ޤާނޫނީ އިމުގެ ތެރޭގައި ކޮމިޓީތަކުގެ މަސައްކަތްތައް ކުރިއަށް
ގެންދެވޭތޯ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު އަމީތު އަޙްމަދުމަނިކަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މަޑުއްވަރި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަމީތު އަޙްމަދުމަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަޖިލީހަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުއްވާފައިވާ ސިޓީފުޅަކާ ގުޅޭގޮތުން
ޙަޤީޤަތުގައި ވާހަކަދައްކަމުންދާއިރު އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، މި ސިޓީފުޅުގައި ފާހަގަކުރައްވާފައި މި ވަނީ
ވަރަށް މުހިއްމު ނުކުތާތަކެއް. ދެން އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަޖިލީހުން ބިލުތައް
ދިރާސާކުރަމުންދާ މަސައްކަތުގެ ތެރޭގައި ވެސް އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނުކޮށް ދޫކުރެވިގެންދާ ކަންކަން ވެސް އަދި
ނުވަތަ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެންމެ ރަނގަޅު ނޫން ގޮތަކަށް ކުރެވިފައިވާ ކަންކަން ވެސް ހުރެދާނެކަން އަޅުގަ ނޑުމެން
ވެސް ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ. ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި މި ސިޓީފުޅުގައި ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ގިނަ ނުކުތާތަކަށް އަޅުގަ ނޑު ވެސް
ތާއީދުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް މި މަޖިލީހގައި ޙަޤީޤަތުގައި މި ބިލާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަމުންދިޔައިރުގައި އަޅުގަ ނޑު
22

ވެސް ފާހަގަކޮށްފައި އޮންނާނެ، މި ސިޓީފުޅުގައި ވެސް ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ބިދޭސީ ކުދިންނާއި ދިވެހި ކުދިންގެ
ތަފާތުކުރުމުގެ ވާހަކަ. އޭރުގައި ކުރިމަތިވެގެންދިޔަ ނުވަތަ ބައެއް މެންބަރުން ނެންގެވި އެއް ނުކުތާއަކަށް ވެގެންދިޔައީ
ބިދޭސީ ކުދިންނަށް ރާއްޖޭގައި ތަޢުލީމުދިނުން ނުވަތަ ޕްރީސްކޫލު ތަޢުލީމުދިނުން ޤާނޫނަކުން ލާޒިމުކުރެވިގެންދާއިރުގައި
ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދައުލަތުން އެ ކުދިންގެ މައްޗަށް ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދުތަކެއް ވެސް ހުންނާނެކަން. ނުވަތަ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދިވެހި ރައްޔިތުން ނުވަތަ ރައްޔިތުންގެ ދިވެހި ދަރިން، ދަރިވަރުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދައުލަތުން
ޚަރަދުކޮށްގެން ބަލަހައްޓާ ބީދައިން، ބިދޭސީ ކުދިން ރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅެމުންދާތީވެ އެ ކުދިން އަޅުގަ ނޑުމެން ދައުލަތުން
ބަލަހައްޓަންޖެހޭތޯ. އެއީ އޭރު އެފެދިގެންދިޔަ ސުވާލެއް. އެހެންނަމަވެސް، މި ސިޓީފުޅުގައި ފާހަގަކުރައްވާފައި އެބަ އޮތް
ޗައިލްޑު ކޮންވެންޝަންގައި ލާޒިމުކުރާ ބައެއް ކަންތައްތަކާ ފުށުއަރާކަން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނަށް، ނުވަތަ
ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ޤާނޫނަށް މި ގެނެވުނު އިޞްލާޙުގައި މިގޮތަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަޔާންކުރީމަ. އެހެންވީމާ،
ޙަޤީޤަތުގައި ބަވަނަވެފައިވާ ދުނިޔެއެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ދިރިއުޅެމުންދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ސޮއިކޮށްފައިވާ
ކޮންވެންޝަންތަކާ ޚިލާފަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނު ހަދައިގެން އެއަށް ޢަމަލުކުރަން މަސައްކަތްކުރުން، އެވެސް ހަމަޖެހޭ
ކަމަކަށް ނުވެދާނެ. ސަބަބަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންވެންޝަންތަކުގައި ސޮއިކޮށްފައި މި ހުންނަނީ ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ޤާނޫނުއަސާސީގެ ޙުދޫދުގެ ތެރެއިން. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ތަރަހަތަކާ ޚިލާފުނުވާ އުސޫލުގެ މަތީން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ނުކުތާއެއް.
ދެވަނަ ނުކުތާ އަކީ މި ސިޓީފުޅުގައި ވެސް ފާހަގަކުރައްވާފައި އެބަ އޮތް، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އެބަ އޮތް
ޕްރީސްކޫލާ ބެހޭ ޤާނޫނެއް ވެސް އުފެދިފަ. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ޤާނޫނަކުން
ޕްރީސްކޫލުގެ ނިޒާމަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ބަދަލުތަކެއް ގެންނަން މަސައްކަތްކުރަމުންދާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް
ބޮޑަށް ދިރާސާކުރަންޖެހޭ ޕްރީސްކޫލު ޤާނޫނުގައި ހިމެނިފައިވާ ކަންތައްތަކާ ދޭތެރޭގައި. މި ސިޓީފުޅުގައި
ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ގޮތަށް އެ ޤާނޫނުގައި ހުރި ކަންތައްތަކާއި އަޅުގަ ނޑުމެން ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމަށް
ޓަކައި މި ޤާނޫނުގައި ޕްރީސްކޫލު ނިޒާމަށް ބަދަލުތަކެއް ގެންނަން މަސައްކަތްކުރަމުންދާއިރުގައި މި ދެ ޤާނޫނު
ތަޢާރުޟުވާ ކަމަށް ވާނަމަ، މިއީ ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް. އެހެންވީމާ، މި ސިޓީފުޅުގައި ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ
ތަޢާރުޟުވުންތައް އިތުރަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ދިރާސާކޮށް، ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. ދެން
ހަމައެއާއެކީގައި، ތިން ވަނަ ނުކުތާއެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ ސިޓީފުޅުގައި ފާހަގަކުރައްވާފައި އެބަ
އޮތް، މި ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރަން ފެށުމާ އެކީގައި ދައުލަތުން ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދުތަކެއް ނުވަތަ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތަށް
އުފުލަންޖެހޭ ބުރަތަކެއް ހުރިކަން. އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ސިޓީފުޅުގައި ރައީސް އިރުޝާދުދެއްވާފައިވާ ގޮތަށް
އަޅުގަ ނޑުމެން އެފަދަ ބުރަތަކެއް އުފުލަން ދައުލަތަށް ލާޒިމުކުރާ ކަމަށް ވާނަމަ، އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ފިނޭންސް
މިނިސްޓްރީގެ ބޭފުޅުން މަޖިލީހަށް ގެންނަވައިގެން، އަދި އެނޫނަސް ކަމާގުޅޭ ދާއިރާތަކުގެ އިސް ބޭބޭފުޅުންނަށް
23

ދަޢުވަތުދީގެން އަޅުގަ ނޑުމެން އެ ބޭފުޅުންނާ މަޝްވަރާކުރަން، މިއީ ދައުލަތަށް އުފުލިދާނެ ބުރައެއްތޯ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ޤާނޫނެއްގައި ލިޔެފައި ދޫކޮށްލިކަމުގައި ވީނަމަވެސް އެ ބުރަ، ދައުލަތަށް ނުއުފުލޭ ބުރައެއް ދައުލަތަށް އުފުލުން
ލާޒިމުކޮށްގެން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެއަކުން ލިބޭނެ ފައިދާއެއް ނޯންނާނެ. އެހެންވީމާ، ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަ ނޑު
ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ފާހަގަކުރައްވާފައިވާ ކަންކަމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ނުކުތާތަކެއް. އެހެންނަމަވެސް އޭރުވެސް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މެންބަރުންގެ މެދުގައި، މަޖިލީހުގައި ދެކެވެމުންދިޔަ ވާހަކަތަކުގެ ތެރޭގައި އުފެދިގެންދިޔަ ބައެއް
ކަންބޮޑުވުންތަކަށް ޙަޤީޤަތުގައި މި ބިލުގައި ރިޢާޔަތްކުރެވިފައި، މި ސިޓީފުޅުގައި ރިޢާ ޔަތްކުރައްވާފައި މި ވަނީ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ޤަބޫލުކުރަން ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ދެވަނަ ފަހަރަށް އިށީނދެ، މި ބިލާ
ގުޅޭގޮތުން ވަރަށް ފުރިހަމަ ދިރާސާއެއް ކުރުން. އަދި ސަރުކާރުގެ ކަމާ ގުޅޭ މުއައްސަސާތަކުން ބޭފުޅުން
ގެންނަވައިގެން، އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުން ވެސް ކަމާގުޅޭ ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ދަޢުވަތުދީގެން ރަނގަޅަށް
މަޝްވަރާކުރެވިގެން މި ބިލު އިތުރަށް ފުރިހަމަކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަޖިލީހުން ވީހާވެސް އަވަސް މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި
ޤާނޫނަކަށް ވެގެންދިއުމަކީ ހަމަ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތްކަމުގަ އި ދަންނަވަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޢާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު މީގެކުރިން މަޖިލީހުގައި ދައްކަމުންދިޔަ ވާހަކަތައް ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް
ތަފްސީލުކޮށް މައްޗަންގޮޅީ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މާރިޔާ އަޙްމަދުދީދީ ވިދާޅުވެއްޖެ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކޮމިޓީތަކުގައި
މަސައްކަތްކުރަމުންދާއިރުގައި ބަލަންޖެހޭ ބެލުންތައް ނުބަލާ ވާހަކަ އަޅުގަ ނޑު ކޮންމެ ދުވަހަކު ތަކުރާރުކޮށް ދައްކަމުން
އެބަ ދަން. އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަ ނޑަށް ބޮޑަށް ހީވަނީ މިއީ އެއް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގޮތަކު
ނޫން ފެނިގެން މި ދަނީ. މިދަނީ ޕީ.ޕީ.އެމްގެ މަޖިލީހެއްގެ ގޮތުގައި ނުވަތަ ސަރުކާރުގެ މަޖިލީހެއްގެ ގޮތުގައި މިތާ
މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ތަން އަޅުގަ ނޑަށް ހަމަ އަބަދުވެސް މިހާރަކަށްއައިސް ހަމަ ފެންނަމުން މި ދަނީ. އެހެން މި
ދަންނަވަނީ، މިއަދު މި ހުށަހެޅިފައި މި ވާ މައްސަލައިގައި ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި އާދައިގެ ރައްޔިތަކަށް، ދިވެހި
ރައްޔިތުންގެ ތެރެއިން އާދައިގެ ރައްޔިތަކަށް ފައިދާވާ، ރަނގަޅުވާ އެއްވެސް ކަމެއް މި މަޖިލީހުން އެ އޮތް ގޮތަކަށް
ފާސްކުރިއަކަނުދޭނެ. ނުވަތަ ފާސްވާކަށް ފުރުޞަތެއް ނުލިބޭނެ. އަބަދުވެސް އެ ފާސްވަނީ ނުވަތަ އެ ކަމެއް
އިޞްލާޙުވެގެން މި ދަނީ ސަރުކާރު ބޭނުންފުޅުވާ ގޮތަށް. ހިންގަވާބަލަމާ އަޅުގަ ނޑުމެން މިހާރު ބަލައިލިޔަސް
24

ޤާނޫނުއަސާސީއާ ފުށުއަރާ ވާހަކަ މި ޤާނޫނުގައި އޮތް ކަމަށް، ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ޤާނޫނުގައި އޮތް ކަމަށް
ބުނާއިރުގައި، އެސް.އީ.ޒެޑު ބިލުގައި މިއަށްވުރެ މާ ގިނަ އަދަދަކަށް ޤާނޫނުއަސާސީ އާއި ޤާނޫނާ ފުށުއަރާ ކިތަންމެ
ކަންތައްތަކެއް ވޭ. އެހެންނަމަވެސް އެކަމަކާ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ޚުދު އެ ބިލު ތަޞްދީޤުނުކުރައްވައި މި މަޖިލީހަށް
ފޮނުވީކީ ވެސް ނޫން. އެ އޮތްގޮތަށް ފާސް ވެސް ކުރެއްވި. މި މަޖިލީހުގެ ގިނަ މެންބަރުންތަކެއް ވޯޓު ވެސް ދެއްވި. މި
ބިލަކީ ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި ސަރުކާރުން ފޮނުވި ބިލަކަށް ވީތީވެ، މި މަޖިލީހުގެ ޕީ.ޕީ.އެމަށް ނިސްބަތްވާ ވަރަށް ގިނަ
މެންބަރުންތަކެއް، ހަމަ ހުރިހާ މެންބަރުންހެން ކަހަލަ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވައިގެން ފާސްކޮށްފައި މި ފޮނުވީ.
އެހެންނަމަވެސް، މި ބިލު ޙަޤީޤަތުގައި ރައްޔިތުންނަށް، އާދައިގެ ރައްޔިތަކަށް ފައިދާވާތީވެ، ނިކަމެތި ރައްޔިތުންނަށް
ފައިދާވާތީވެ، ސަރުކާރުން މިވަގުތު ކުރަން ބޭނުންނުވާތީވެ މި ބިލު އަނބުރާ ފޮނުވާލެއްވީމަ، ޙަޤީޤަތުގައި މިތާ
ތެރެއިން ހަމަ ރައްޔިތުން މަޖިލިސް ތަންފީޛުކުރާ ނަމަ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހަމަ މި އޮތް ގޮތަށް ފާސްކުރެއްވުމުގެ ބާރު
މި މަޖިލީހުގައި އެބަ އޮތް. އެހެންނަމަވެސް، އެކަން ކުރާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. އެއީ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފޮނުވީތީވެ، ނުވަތަ ސަރުކާރުން ފޮނުވީތީވެ ދެން އަނެއްކާވެސް ކޮމިޓީ އަށް ފޮނުވައިގެން މި ބިލު
ލަސްވާނެ ހުރިހާ ގޮތަކަށް މަސައްކަތްކުރުމުންދާ ތަން އަޅުގަ ނޑަށް ފެނިގެންދަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަ ނޑު
ހަމަ މި ދަންނަވަނީ މިއީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގޮތަށް މިއީ ރައްޔިތުން މަޖިލީހެއް ނޫނޭ އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަންޖެހޭ
އަނެއް ސަބަބަކީ ބަލަމާހިނގާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިއަދުގެ އެޖެންޑާ އަށް. ބަލައިލާއިރުގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއަކަށް ގޮވައިލުމާ އެއްކޮށް ދުވާލަކަށް ހަތް ލައްކަ ރުފިޔާ އަށް ވުރެ ގިނަ އަދަދުގެ
ފައިސާ ޚަރަދުވެގެން އެބަ ދޭ. އެޖެންޑާގައި ކަމެއް އޮތީކީ ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، ޢާއްމުކޮށް ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ކަންތައް
ހުންނަ ގޮތަށް ރައްޔިތުންނަށް އޮޅުވާލުމުގެ ވިސްނުމުގައި މި ތަނުން ކޮންމެވެސް މަސައްކަތެއް މި ކުރަނީ. އެގޮތް
ދެއްކުމުގެ ވިސްނުމުގައި ޖަލްސާއެއް ބާވައިލަނީ. ބާވައިލައިގެން ނިންމާލަންވީ. އެހެންވީމާ، މި މޭރުމުން ކަންތައްތައް
ކުރަމުންދާ ނަމަ، އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މި ދަނީ ރަނގަޅު މިސްރާބަކަށް ނޫނޭ. މި ދަނީ ރައްޔިތުން އަޅުގަ ނޑުމެން
ހޮވާފައި މި ތަނަށް ފޮނުވި މީހުން ކަންތައްތައް ކުރަންޖެހޭ ގޮތަކަށް ނޫނޭ. ހިނގާބަލަމާ! މި ސިޓީފުޅުގައި ވާ އެއް
ކަމެއް ފާހަގަކޮށްލައްވައިފި ދެންމެ ވާހަކަދެއްކި އެއް މެންބަރަކު، ބިދޭސީންނަށް ފުރުޞަތު؛ ފުރަތަމައިނުން ހިނގާ
އަޅުގަ ނޑުމެން ދިވެހިންނަށް މި ކަންތައްތައް ކޮށްދިނުމަށްފަހު، ތަޢުލީމުދިނުމުގެ، ސާނަވީ ތަޢުލީމުދިނުމުގެ ނުވަތަ
ޕްރައިމަރީ ތަޢުލީމުދިނުމުގެ ކަންތައްތައް ކޮށްދިނުމަށްފަހު ދެން ބިދޭސީންގެ ވާހަކަ ދައްކަން ފަށަންވީ. އެހެންނަމަވެސް
މީތި ހުއްޓުމަކަށް ގެނެވޭނެ ގޮތްތަކަށް ވިސްނައިގެން މި މަސައްކަތް ކުރަމުންދާ ތަން ފެންނަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު
ހަމަ ތަކުރާރުކޮށް ދަންނަވާލަން މި ޖެހެނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިއަދު މި އޮތް ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި
ރައްޔިތުން ތަމްސީލުކުރަން އައިސްތިބި މެންބަރުން ވެސް މަސައްކަތްކުރަމުން މި ދަނީ ކޮންމެހެން ރައްޔިތުންނަށް
ފަސޭހައެއް، ރައްޔިތުންނަށް ރަނގަޅެއް ވާނެ ގޮތަކަށް ނޫނޭ. އެއާ ޚިލާފަށް އަބަދުވެސް ސަރުކާރުން ބުނާ އެއްޗަކީ
25

ބަރާބަރު އެންމެ ރަނގަޅު އެތި. އެންމެ ފައްކާ އެތި. ރައްޔިތުން ނިކަމެތިވިޔަސް އެންމެ ރަނގަޅު. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް
ދޫކޮށްލުމަށްފަހު އަޅުގަ ނޑުމެން ހިނގާށޭ މި ބިލު މިއަދު ވެސް މި ތަނުން ފާސްކުރުމާ. އަވަހަށް ރައްޔިތުންނަށް
އާދައިގެ ރައްޔިތަކަށް، އެ މީހުންގެ ދަރިންނަށް، ކުޑަކުދިންނަށް ތަޢުލީމު ލިބޭނެ ގޮތް ސަރުކާރަށް މަޖުބޫރުކުރުވަން.
އެކަން ދޫކޮށްލުމަށްފަހު އަޅުގަ ނޑުމެން އަނެއްކާވެސް ދާނީ ހަމަ މީތި ފަސްކޮށްލަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލެއް
ނުކުރަން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މިހާރު ރައްޔިތުން މަޖިލިސް ހިނގަމުން މި ދަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހެއް ހިންގަންޖެހޭނެ
ގޮތަށް ކަމަށް. މިހާރު ހިނގަމުން މި ދަނީ ހަމަ ސީދާ ޕީ.ޕީ.އެމްގެ މަޖިލީހެއް ނުވަތަ ސަރުކާރު ސީދާ ބާރު، ނުފޫޒު
ފޯރުވައިގެން ހިނގަމުންދާ މަޖިލީހެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވަން. އެހެންވީމާ، މާރިޔާ އަޙްމަދުދީދީ ވިދާޅުވި ގޮތަށް
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ކޮމިޓީއަކަށް ފޮނުވައިގެން އަނެއްކ ވެސް އިތުރަށް ބަލައިގެން ދިގުދެމޭނެ ގޮތަކަށް، އެ ބޭފުޅުން
ބޭނުންވާ ގޮތަށް؛ މިތަނުން ކަމެއް ފާސްވާން އޮތީ ކޮންމެގޮތެއްވިޔަސް އަޅުގަ ނޑުމެން ކިތަންމެ ތާއީދުކުރިޔަސް،
އަޅުގަ ނޑުމެން ކިތަންމެ ބޭނުންވިޔަސް ޕީ.ޕީ.އެމް ބޭނުންވާ ގޮތަށް، ސަރުކާރުން ބޭނުން ގޮތަށް ކަމުގައިވާތީވެ އެ ވާހަކަ
ދަންނަވާލަން. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖަމީލް ޢުޘްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. މަނިކުފާނު 12 އޮކްޓޯބަރ 2112 ގައި ފޮނުވި ސިޓީގެ ޖަވާބުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ 26
އޮކްޓޯބަރ 2112 ގައި މީގައި ލަފާފުޅަކަށް އެދިވަޑައިގެން ފޮނުވި ސިޓީގެ ޖަވާބުގައި ވިދާޅުވީމަ އަޅުގަ ނޑު
ހިތަށްއަރަނީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް މި ސަރުކާރުން ހަމައެކަނި ބުރިޖެއް އަޅާކަށެއް ނޫނޭ މިއުޅެނީކީ. ޤާނޫނުތައް
ތަންފީޛުކުރުމުގެ ކުރީގައި ޤާނޫނުތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ލިބެން ހުރި ފައިދާތަކާއި މީގައި ފުށުއަރާ ކަންތައްތައް
ވެސް ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން ވަރަށް ރަނގަޅަށް ބަލައި ދިރާސާ އެބަ ކުރޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން 31 އަހަރުގެ
ވެރިކަމަށްފަހުގައި ރައީސް މައުމޫން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ޓަކައި ގެނެސްދެއްވި އެންމެ ބޮޑު ހަދިޔާ އަކީ
އަޅުގަ ނޑުމެން މި ދެކޭ ފެހި ޤާނޫނުއަސާސީ. މި ޤާނޫނުއަސާސީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ވުޖޫދަށް އައުމަށްފަހުގައި މި
ޤާނޫނުއަސާސީއާ ތަޢާރުޟުވާ ވަރަށް ގިނަ ޤާނޫނުތަކެއް އެބަ ހުރި. ސަރުކާރުން މި ބިލު ހުށަހެޅުމުގެ އެންމެ މުހިއްމު
ބޭނުމަކީ އެއީ. ތަޢާރުޟުވާ ޤާނޫނުތައް އިޞްލާޙުކުރުމަށްފަހުގައި، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރެއިން ހިރަފުސް އަރާފައި ހުރި
ޤާނޫކުތައް އިޞްލާޙުކުރުމަށްފަހުގައި އެ ޤާނޫނުތައް މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދަން މި ޖެހެނީ ހަމައެކަނި މި ރާއްޖޭގައި
މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ލޮލަށް ފެންނަށް ތިބި ބަޔަކަށެއް ނޫން. މި ރާއްޖޭގައި އެބަތިބި އަދި ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި
26

އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ބަ ނޑުން ނުވިހާ ދަރިން އެބަ ތިބި މި ރާއްޖޭގައި ވެރިކަން ކުރަން ތިބި މީހުން. އަންނަށް ތިބި
ކުދިން އެބަ ތިބި. އެހެންވީމާ، ޤާނޫނެއް ހަދާއިރު ބައިނަލްއަޤްވާމީ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑުމެން ސޮއިކޮށްފައި ހުރި
މުޢާހަދާތަކާ އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ރާއްޖެ އަށް އަންނަން އޮތް ޖީލުތަކަށް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަން އެބަ
ޖެހޭ. މިއަދު ހަމައެކަނި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަ މަންޒަރުތަކުގެ މައްޗަށް ޤާނޫނު ހެދޭކަށެއް ނެތް. ހަމައެއާއެކު
އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ މިއަދު ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން މާދަމާ މެންދުރު ކާން ހުރި
ހަ ނޑޫކޮޅު ވެސް މި އޮތީ މި ރާއްޖެ އިން ބޭރަށް ވިއްކައިލާފައި މި އޮތީ. މާނައަކީ އަޅުގަ ނޑުމެންނާއި
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ދަރިންނާއި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުދާތައް މިހިރީ މި ރާއްޖެ އިން ބޭރަށް ވިއްކައިލާފަ. ދައުލަތަށް ލިބޭ
އާމްދަނީގެ 11%، ނޫނީ 11% އަޅުގަ ނޑުމެން ޚަރަދު މި ކުރަނީ ދިވެހިރާއްޖެ އިން ބޭރުގެ ދަރަނިތައް އަދާކުރުމަށް
ޓަކައި. އެހެންވީމާ، ޤާނޫނުތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެން ޤާނޫނެއް ހަދާފައި ގެންނައިރުގައި ޤާނޫނުތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ
ސަރުކާރަށް އަންނަ އެކިއެކި ބުރަތަކާ ދޭތެރޭގައި ވެސް ވިސްނަން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި ފައިސާ ހޯދާނެ
ގޮތްތަކާ ދޭތެރޭގައި ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ވިސްނަން އެބަ ޖެހޭ. ދެން ހަމައެއާއެކު އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ
އަނެއް ކަމަކީ، މި ޤާނޫނުގައި ރައީސް ވިދާޅުވެފައި ހުރި ޕޮއިންޓަށް ބަލާއިރު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ
ކުއްޖަކަށް ވެސް އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ދިވެހި ކުއްޖަކަށް ވެސް؛ މީ ވަރަ ށް ތަފާތު ދެ މާނައެއް އޮތް
ދެ ލަފުޒަކަށް ވާތީ، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ޤާނޫނަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން އިތުރަށް ދިރާސާކޮށް މި ޤާނޫނުތަކުގެ
ތެރެއިން ތަޢާރުޟުވާ އެއްވެސް ކަމެއް އޮވެގެންނުވާނެ. ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރުމަށްފަހުގައި މި ޤާނޫނު އަޅުގަ ނޑުމެން
ޤަބޫލުކޮށްގެންނުވާނެ މާދަމާ ނޫން އަނެއްދުވަހު އަނެއްކާ މި ޤާނޫނު އިޞްލާޙުކުރާކަށެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދަންޖެހޭނީ
ކުރަންޖެހޭ ހުރިހާ ދިރާސާއެއް ކުރުމަށްފަހުގައި. އަޅުގަ ނޑުވެސް ޤަބޫލުކުރަން، މިއަދު އަޅުގަ ނޑު ގެ ދާއިރާ އަށް ވެސް
އަދި ރާއްޖޭގެ އެހެނިހެން ދާއިރާތަކުގައި ވެސް ޕްރީސްކޫލު ތަޢުލީމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ތަޢުލީމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން އެބަ
ޖެހޭ ޕްރީސްކޫލު ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ކުރަން. ހަމައެއާއެކު ސާނަވީ ތަޢުލީމާ
ހަމައަށް ސަރުކާރުން ހިލޭ ފޯރުކޮށްދޭން ބޭނުންވާތީ ޙަޤީޤަތުގައި މި ބިލު ހުށަހެޅުމުގެ މަޤްޞަދަކީ ވެސް. ސަރުކާރަށް
އެބަ އޮތްތޯ އިޚްތިޔާރު މި ބިލު ހުށަނާޅާ މަޑުކޮށްލަން ވެސް. އެހެންނަމަވެސް ސަރުކާރުން ޕްރީސްކޫލު ތަޢުލީމާ އަދި
އެހެނިހެން ތަޢުލީމުތައް ހިލޭ ސަރުކާރުން ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ މަޤްޞަދުގައި ޙަޤީޤަތުގައި މި ބިލު އަޅުގަ ނޑުމެންނާ
ހަމައަށް މި އައީ ވެސް. އެހެންވީމާ، މީ ސަރުކާރުގެ އިޚްލާޞްތެރިކަން ވަރަށް ސާފުކޮށް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ
ކަމެއް. އެހެންވީމާ، ޤާނޫނު ތަންފީޛުކޮށް ނިންމާފައި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަތުން ދޫކޮށްލާއިރު އެ ޤާނޫނު ވާންޖެހޭނެ
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް، މި ރާއްޖޭގައި އުޅޭ ހުރިހާ ކުޑަކުދިންނަށް ވެސް އަދި މި
ރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ބޭރުކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ހިމާޔަތްކުރަންޖެހޭނެ އަޅުގަ ނޑުމެން ސޮއިކޮށްފައި
ހުރި މުޢާހަދާތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތިން. ޝުކުރިއްޔާ.
27

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްބާރީ ޢަބްދުاله އަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކުރެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްބާރީ ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، މިއަދު މި ބިލު އަނބުރާ ފޮނުވައިލާފައިވާއިރު އަޅުގަ ނޑު އަނެއްކާވެސް
ތަކުރާރުކޮށް ތިން ވަނަ ފަހަރު މި މަޖިލީހުގައި ފާހަގަކުރަން. ފަސް ވަނަ މާއްދާ އަށް އިޞްލާޙުގެނެވުނުއިރު އަޅުގަ ނޑު
ކުރީގައި ވެސް ދެންނެވިން މި ޤާނޫނުގައި އެބަ ހުއްޓޭ ޞިއްޙަތާ ބެހޭ ގޮތުން ކުދިންނަށް ހޯދަންޖެހޭ ޙައްޤުތައް.
އޭގެތެރޭގައި ތަކުރާރުކޮށް އަނެއްކާވެސް އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، ރާއްޖޭގައި ވަރަށް ގިނަ ކުދިންނަށް ވަނީ
ވެކްސިންނުޖެހި. އެ ކުދިންނަށް ވެކްސިންނުޖެހުނީމަ މި ވާ ގޮތަކީ އެ ކުދިންނަށް ޕޯލިއޯޖެހޭ. އަދި އެ ނޫނަސް އެހެން
ތަފާތު ބަލި ޖެހުމުގެ ސަބަބުން، އެ ކުދިންނަކީ ނުކުޅެދޭ ކުދިންނަށް ވެގެންދޭ. އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ ސަރުކާރުގެ ވެސް
ޒިންމާއެއް އަދި މައިންބަފައިންގެ ވެސް ޒިންމާއެއް އެ ކުދިންނަކީ ޞިއްޙަތު ސަލާމަތުން ހުރި ރަނގަޅު ކުދިންގެ
ގޮތުގައި އެ ކުދިން ބޮޑުވުން. އެ ކުދިންނަށް ރަނގަޅު ތަޢުލީމެއް ލިބޭނީ ވެސް އެ ކުދިންނަށް ރަނގަޅު ޞިއްޙަތެއް
ލިބިގެން. އެ ކުދިންނަށް ރަނގަޅު ޞިއްޙަތެއް ނުލިބި، ރަނގަޅު ތަޢުލީމެއް ނުލިބޭނެ. އެހެންވީމާ، މި ބިލު އަނބުރާ
ފޮނުވާލިއިރު އަނެއްކާވެސް އަޅުގަ ނޑު އެންމެ ހިތާމަކުރަނީ ހަމައެކަނި ފަސް ވަނަ މާއްދާގެ ވާހަކަ ދައްކައި، އެހެން
މާއްދާތަކަށް ރިޢާޔަތްނުކޮށް ފޮނުވައިލީމަ. އެހެންނޫންނަމަ މިއަދު އަނެއްކާވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފުރުޞަތު
ލިބިގެންދާނެ އެކަން ކުރުމަށް. ޞިއްޙަތާ ބެހޭ ގޮތުން އެ މާއްދާ އިޞްލާޙުކުރުމަކުން ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓަކަށް ބުރައެއް
ވެސް ނުވާނެ. އެއީ މިހާރުވެސް ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކުޑަކުދިންނަށް ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ވެކްސިންޖަހައިދޭ.
އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެނގޭ އެއްޗަކީ ބައެއް ކުދިންނަށް ވެކްސިންޖެހުމަށް ޓަކައި، ޚުދު
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ގޮސް އެ ކުދިންގެ މައިންބަފައިންނަށް އާދޭސްކުރަންޖެހޭ ހިސާބަށް އެބަ ދޭ. ނުވަތަ އެކި
ގޮތްގޮތުން އެ ކުދިންގެ މައިންބަފައިންނަށް ވިސްނައިދީ، ނުފޫޒު ފޯރުވާ ހިސާބަށް ދާންޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑަށް ހީވަނީ
ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި ޤާނޫނެއް އޮންނައިރު އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން އެ ކުދިންގެ މައިންބަފައިންނަށް
އެކަން ލާޒިމުކުރެވޭނެ ގޮތެއް ވެސް ހަދަންޖެހޭނެހެން. މިއަދު ޕްރީސްކޫލު އަދި އެ ކުދިންނަށް ލިބެންޖެހޭ ތަޢުލީމު
ހޯދައިދިނުމަށް، ޤާނޫނަކުން އެ ޙައްޤު ހޯދައިދިނުމަށް މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި މިފަދަ މާއްދާތަކަށް ރިޢާޔަތްނުކުރުމަކީ
އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި ވަރަށް ހިތާމަވެރި ކަމެއް. ދެވަނަ ކަމަކަށް އަޅުގަ ނޑު ފާހަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، އަޅުގަ ނޑުމެން
ކޮމިޓީގައި ކޮންމެގޮތެއްވިޔަސް މެޖޯރިޓީ އޮތީ މިއަދުގެ ވެރިކަންކުރާ ޕާޓީގެ؛ ޕީ.ޕީ.އެމްގެ. އަޅުގަ ނޑު އެ ކޮމިޓީގައި
28

މަސައްކަތްކުރި އެއް މެންބަރެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، މިއަދު މި ބިލުގައި އިޞްލާޙުތަކަށް
ދިމާވާންޖެހުނު އެންމެ ބޮޑު އެއް މައްސަލަތަކަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން މެޖޯރިޓީ އޮވެ، މެޖޯރިޓީ އަށް ފެންނަ ގޮތަކަށް
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޑިބޭޓުގައި ކަންތައްތައް ނިންމާލީމަ ދެން ދިމާވެދާނެ މައްސަލަ މި އޮތީ ދިމާވެފަ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި މެޖޯރިޓީ އޮތްކަމުގައި ވިޔަސް، މައިނޯރިޓީ އޮންނަ، އެ ތަނުގައި
ތިއްބަވާ އެހެން ބޭފުޅުންގެ ވެސް އަޑުއައްސަވައި އެ ބޭފުޅުން ދައްކާ ވާހަކަ އަކީ، އެއީ އެ ދައްކާ ހަމައެއް އޮތްތޯ
ބަލައި އެ ބިލަކަށް އިޞްލާޙުގެނައުމުގައި އަޑުއަހައި އެ ފާހަގަކުރަން. އެހެން، އަޅުގަ ނޑުމެން ދެއްކި ވާހަކަ އަޑުއެހި
ނަމަ، މިއަދު މި ބިލަށް މި ދިމާވި މައްސަލަ، ދިމާވާކަށްނުޖެހޭނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދު މި ކުރަނީ ކުރިއަށް
އޮތް ތަނުގައި ކޮމިޓީތަކުގައި މެޖޯރިޓީ އޮތްކަމުގައި ވިޔަސް، މައިނޯރިޓީ އަކީ ވެސް އެއީ އޮންނަ ބައެއް ކަމަށް ބަލައި
އެ މީހުންގެ ވެސް އަޑުއަހައި އެ މީހުން ދައްކާ ވާހަކަތަކުގައި ރަނގަޅު ވާހަކަތަކެއް ހުރި ކަމަށް ވަންޏާ އެ
ވާހަކަތަކުގެ ހުންނަ އޮއްޓަރެއް އެ ބިލަކަށް ލުމަކީ މުހިއްމު ކަމެއް. އާދެ، އަޅުގަ ނޑު މި ވާހަކަ މި ފާހަގަކޮށްލީ ވަރަށް
ހިތާމައާ އެކު. އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަން ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮމިޓީގައި މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި
މައިނޯރިޓީ އަށް ވެސް ފުރުޞަތެއް ދީ، މައިނޯރިޓީ އަކީ ވެސް މި މަޖިލީހުގައި ތަމްސީލުކުރާ ބައެއް ކަމަށް ދެކިގެން
ރައްޔިތުންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ވެސް މަސައްކަތްކުރަނީ ރައްޔިތުންނަށް. އެހެންވީމާ، ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތައް
ހޯދައިދިނުމަށް ޓަކައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރާ މަސައްކަތްތައް ފާހަގަކުރާނެކަމުގައި އުއްމީދުކުރަން. ޝުކުރިއްޔާ
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال ر حمن ال ر حيم. ال س الم عليكم ورحمة هلا وبركاته. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އަތަށް މިއަދު އިޞްލާޙެއްގެ
ގޮތުގައި މި އަނބުރާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ރައީސް އޮފީހުން ފޮނުވާފައި މި ވާ މާއްދާތަކުގެ އިޞްލާޙުތަކާ މެދުގައި
ވާހަކަދައްކާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ދާދި ދެންމެއަކު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޕާޓީގެ ފަރާތުން ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު ވިދާޅުވެއްޖެ އެއަށް ހަދަންވީ ގޮތް. އަދި އެކަން ކުރަންވީ ގޮތް.
އަޅުގަ ނޑުމެން އެއަށް ތާއީދުކޮށްގެން އެގޮތަށް އެކަން ކުރުމަކީ އެއީ އަސްލު އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު މިތަނުން ކުރަންޖެހޭ
ކަމަކީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮންމެ މީހަކު ތެދުވެ ސަރުކާރަށް ފާޑުކިޔުން، މަޖިލީހުގެ މެޖޯރިޓީ އަށް ފާޑުކިޔުން، މައިނޯރިޓީ
29

އަށް ފާޑުކިޔުން ނުވަތަ އެކަމެއްގެ، އެ އެއްޗެއްގައި އޮންނަ ކުށަކާ މެދުގައި ފާޑުކިޔައި، އެ ކަމަކީ އެއީ ނުވާނެ
ކަންތައްތަކެކޭ، އޮތް ނަމަ ތިމަންނަމެންގެ ޕީ.ޕީ.އެމްގެ މަޖިލީހެކޭ ބުނެ މިކަހަލަ ވާހަކަތަކެއް ދައްކަމުންގެންދާއިރުގައި
ވިސްނާލަން އެބަ ޖެހޭ. ތިމާމެންނަށް ކަންތައްތައް ކުރެވިފައި ހުރީ ކިހިނެއްކަން ވެސް ވިސްނާލަން އެބަ ޖެހޭ.
ތިމާމެންގެ މެޖޯރިޓީ އޮތްއިރުގައި ތިމާމެން ކަންތައްތައް ކުރީ ކިހިނެއްތޯ ވެސް ބަލައިލަން އެބަ ޖެހޭ.
ޤާނޫނުއަސާސީގައި އެބަ ހުރި ބައެއް މާއްދާތައް؛ އެ އް މާއްދާތައް އަނެއް މާއްދާތަކާ ފުށުއަރާ މާއްދާތަކެއް. އެކަމަކު އެ
ކަންތައްތަކާ ވިސްނީ ކިތައް މީހުންބާ؟ ޤާނޫނުތަކެއް ފާސްވެގެންދާއިރުގައި އެއް ޤާނޫނާއި އަނެއް ޤާނޫނާ ވެސް
ފުށުއެރުންތަކެއް އެބަ ހުރި. ކިތައް މީހުންބާ ވިސްނަނީ؟ ޤާނޫނުތަކެއް ފާސްވެގެންދާއިރު ޤާނޫނުއަސާސީއާ ތަޢާރުޟްވާ
ކިތައް މާއްދާތޯ އަސްލު ހުންނަނީ. އެހެންވީމާ، މިއީ އިންސާނުން ހަދާ އެއްޗެއް. އިންސާނުން ހަދާ އެއްޗެއްގައި އެކަކު
އަނެކަކަށް ފެންނަ ގޮތް ތަފާތެއް އައުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް. މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ކުޑަކުޑަ އަކުރެއްގައި ހިފައި
ނެގުނުއިރުގައި އެ އަކުރަކީ އެއީ ވަރަށް ބޮޑު އަކުރެއްގެ ގޮތުގައި އޮތް އަކުރެއް. އޭގެ ސަބަބުން ވަރަށް ބޮޑު ތަފާތެއް
އެބަ އާދޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެކަހަލަ ވާހަކައެއް ބުނެވޭ ބައެއް ފަހަރުގައި ބައެއް މީހުންނަށް ގޮތްދޫކުރުމުގެ؛
ގޮތްދޫނުކުރުމުގެ ސިޔާސަތެއް ވެސް އައިސްދާނެ. އެ ކަމެއްގެ ޙަޤީޤީ މާނަކުރެވިގެންދާއިރުގައި މި މަޖިލީހުގައި ވެސް
ތަފާތު އެކިއެކި ވަޒީފާތަކުގައި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ނޫނަސް އެބަ ތިއްބެވި. މިކަހަލަ ކަންތައްތައް މިގޮތަށް ދާއިރުގައި
އަތުން ދޫވެގެންދިޔަނުދިނުމަށް ޓަކައި ވެސް މަސައްކަތްތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ކުރަން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ދެންމެގައި ފާޑުކިއިގެންދިޔަ ކުރީގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސެއްގެ ވާހަކަ ވެސް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އަޑުއިވިގެންދިޔަ ކުރީގެ މެޖޯރިޓީ މި ތަނުގައި އޮތް، އެމް.ޑީ.ޕީ މެންބަރުންތަކެއްގެ ވާހަކަތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އަޑުއިވިގެންދިޔަ. ނަމަވެސް، ކަންކަން ވެގެންދިޔަ ގޮތުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރުގައި ކޮބައިތޯ ޤާނޫނުއަސާސީގެ މިވެނި
މާއްދާއަކަށް ވިސްނައިލާ ހަދާފައި، ކަންތައް ކޮބައިތޯ. ތިމާމެންގެ އަމިއްލަ އެދުން؛ އެއީ ޤާނޫނު ކަމަށް ބެލިގެންދިޔަ
ދުވަސްތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެން ވޭތުވެދިޔަ ތިން އަހަރެއްހާ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެން ހިނގައްޖެ.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަމުގެ މަޤާމާ ހަވާލުވާންޖެހޭނެ ފަރާތަކީ އެއީ މި މަޖިލީހުން ޤަރާރެއް ފާސްކޮށްގެން،
އެއީ ތިމާކަމުގައި ކަ ނޑައެޅިގެންދިޔަ ދުވަސް ވެސް ހަމަޖެހިގެންހިނގައްޖެ. ބައެއް ޤާނޫނުތަކަކީ ކުށްކުރީމަ އެއީ ތިމާގެ
ޕާޓީގެ މީހާ ކަމުގައި ވާތީވެ އެ ޤާނޫނުގައި އޮންނަ މާއްދާތައް އުވާލުމަކީ އެއީ ތިމާގެ އަމިއްލަ މަޞްލަޙަތުކަމުގައި،
ޤާނޫނަށް ގެންނަ އިޞްލާޙުކަމުގައި ވެސް ވެގެންހިނގައްޖެ. އެހެންވީމާ، އެކަކު އަނެކަކަށް އިނގިލިދިއްކޮށް މިފަދަ
ކަންތައް ކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ތަންކޮޅެއް ޒިންމާދާރު ގޮތެއްގައި އަޅުގަ ނޑުމެން މަޖިލިސް އެބަ ބޭނުންކުރަންޖެހޭ.
ރަނގަޅު ވާހަކަފުޅެއް. ކޮމިޓީތަކުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑު މަސައްކަތްކުރަން އެބަ ޖެހޭ ރަނގަޅަށް. އަވަސްއަރުވައިލާފައި
ކަންކަން ކުރުމުގެ ނަތީޖާ އަކީ ކޮބައިތޯ؟ ޤާނޫނުއަސާސީ ވަރަށް ރީތި، ވަރަށް އޭގައި ފޮނިމީރުކަން ލިބެމުންދިޔަ
މާއްދާތަކެއް މިހާރުވެސް އެކިއެކި މީހުން އެކި ގޮތްގޮތަށް ނަގަމުން، މާނަކުރަމުން މި ގެންދަނީ. ރަނގަޅު މާއްދާތަކެއް
30

އެބަ ހުރި. އެހެންނަމަވެސް، ކޮން ބައެއްތޯ މި ޤާނޫނުއަސާސީ ލަސްވެ ގެން، ޝަކުވާކުރަމުން، އެންމެ ފަހުންގޮސް
އެވަރުން ނުވެގެން އޭރުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަމުގެ މަޤާމުގައި ހުންނެވި މި ދިވެހި، މި ޤާނޫނުއަސާސީ
ވުޖޫދަށް ގެނައުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްޕުޅުތަކެއް ކުރަމުންގެންދިޔަ އޭރުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
އަލްއުސްތާޛް މައުމޫން ޢަބްދުލްޤައްޔޫމުގެ ދިރިއުޅުއްވާ ގެކޮޅު ކައިރިއަށް ވަޑައިގެން ކޮން ބައެއްތޯ އިހުތިޖާޖުކުރެއްވީ؟
ލަސްވެގެން އިހުތިޖާޖުކުރެއްވީ ކޮން ބައެއްތޯ؟ އެހެންވީމާ، މި ތަނުގައި އަވަސްއަރުވާލައިގެން ވާހަކަދެއްކީމަ
ވާހަކަދައްކާ މީހުންގެ ވާހަކަތަކަކީ ނުވަތަ ވާހަކަފުޅުތަކަކީ އެއީ ޤަބޫލުކުރެވޭނެ ވާހަކަތަކެއް ނޫން. ތިމާމެންގެ އަމިއްލަ
އެދުމެއް އޮތީމަ އެ ވާހަކަ ދައްކަނީ. ޤާނޫނު އޮތީ ކޮންތާކުތޯ ނުބަލާ. މާއްދާ ތަޢާރުޟްވަނީ ކޮންތާކުތޯ ނުބަލާ.
ތިމާމެންގެ ވާހަކަތަކާއި ތިމާމެންގެ ކަންތައްތައް އެހެން ގޮތަކަށް ބައްޓަންކުރުމަށް ޓަކައި ތިމާ އެދޭ ގޮތް، ތިމާ އަށް
ފެންނަ ގޮތް އެއީ އެންމެ މޮޅު ގޮތް. އެހެންވީމަ، އެއީ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޤަބޫލުކުރެވޭނެ ކަންތައްތަކެއް ނޫން. ޤާނޫނީ
ގޮތުން މިތާ ތެރޭގައި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުންގެންދާއިރުގައި މި ތަނަށް ޤާނޫނީ ވަކީލަކު ހޮވިފައި ހުރެއްޖެ ކަމުގައި
ވަނީ ނަމަ، އެހެން މީހަކު އައިސް ބުނާނެ، މިތަނަކަށް ޤާނޫނީ ވަކީލަކު ބޭނުމެއް ނުވެއޭ. މިތާނގައި ޕްރެކްޓިސްކުރާ
ޤާނޫނީ ވަކީލުންތަކެއް ވެސް އެބަ ތިބި. ޕްރެކްޓިސްކުރާ ޤާނޫނީ ވަކީލުންތަކަށް ކޯޓުތަކުން ކަންތައް ބަދަލުވެގެން އަންނަ
ގޮތް އެބަ އެނގޭ. މި މަޖިލީހުގެ ތެރޭގައި އަމީންޢާއްމަކަށް މިއަދު މަސައްކަތްކުރައްވާ ބޭފުޅަކީ އެތައް ދުވަހެއް ވަންދެން
ފަ ނޑިޔާރެއްގެ ގޮތުގައި މަސައްކަތްކުރައްވާފައި ހުރި ބޭފުޅެއް. ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކާއި ތަޖުރިބާތަކެއް ހުންނާނެ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މަޖިލިސް ވަށާލެވިގެންވަނީ، ބިނާކުރެވިގެންވަނީ، އެކުލެވިގެން ވަނީ އެކިއެކި ދާއިރާތަކުގެ
ފަންނީ އެކިއެކި ބޭފުޅުން ހިމެނިގެން. ހަމައެކަނި ޤާނޫނީ ވަކީލުންނެއް ނޫން. މިއީ މަޖިލީހަށް ފުރިހަމަވެގެންދާ ގޮތަކީ.
ހުރިހާ ދާއިރާއެއްގެ މީހުންގެ ކަންކަން ވެގެންދިއުން. ބައިވެރި ވެގެންދިއުން. ބައިވެރިވުން އޮތުން. އެހެންވީމާ،
ޤާނޫނެއްގައި މިހެން ހުންނަ ކުޑަކުޑަ ކަމެއް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހުން އެ ފޮނުވީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
ޑިމޮކްރެޓިކު އުސޫލުގެ ހަމަތައް ވަރުގަދަކަމުން. އެހެންނޫންނަމަ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މަޑުމަޑުން ސިއްރުސި އްރުން
އަންގާލާފައި ބުނަންވީތާ، އޭ! މީތި އަދި ފާސްވުމުގެ ކުރިން؛ މި އެއްޗިހި ފެންނަން ހުންނާނެ. އަޅުގަ ނޑުމެން
ފާސްކުރަމުން ގެންދާ އެއްޗެހި. އަޅުގަ ނޑުމެން ނިންމަމުންދާ އެއްޗެހި. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ހުންނަ އެއްޗެހި
އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރަށް ނޭނގި ނުހުންނާނެ ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، ބައެއް ކަހަލަ ކަންތައްތައް
އެނގިވަޑައިނުގެންނެވި ކަމުގައި ވީނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި އެއްޗެހި އެނގޭވަރަކަށް އެހާ ކުޑަކުޑަ އެއްޗެއްގައި
ހިފައި ދަމައިގަތްއިރުގައި ތިމާމެންނަށް ކަންކަން ކުރެވިފައި ހުރި ގޮތް ބަލައިނުލާ، ތިމާގެ ހަތް ގުދު އޮންނައިރުގައި
އަނެއް މީހާގެ އެއް ގުދު އޮތަސް ގުދޯގުދޯގޮވާ އުސޫލު މި އޮންނަނީ. ތިމާގެ ފަސްބައިގައި ކިތަންމެ ކިލަނބުކަމެއް ހުރި
ކަމުގައި ނަމަވެސް ކިރިޔާ ވެސް ޝައްކެއް އުފެދިއްޖެއްޔާ އެކަމުގައި ވާހަކަދައްކަމުންގެންދާ މަންޒަރު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދަނީ އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން. ތިމާމެން މިނިސްޓްރީތަކެއް ހިންގަމުންގެންދިޔައިރުގައި އެތައް
31

ކޮރަޕްޝަންގެ ޢަމަލުތަކަކާއި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އެތައް ފައިސާތަކެއް ހޭދަކޮށްގެން ބޭކާރު ގޮތުގައި ޚަރަދުކޮށްގެން
ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް މާލިއްޔަތު ބޭނުންކުރަމުންގެންދިޔައިރުގައި ވެސް ކަންކަން ވެފައި އޮތް ގޮތުގެ
މައްޗަށް އެއްވެސް މިންވަރަކަށް ބަލައިލުމެއް ނެތި، މިއަދު ކޮރަޕްޝަންގެ ވާހަކަތަކާއި ފަސާދައިގެ ވާހަކަތައް މި
ދައްކަނީ ކޮރަޕްޝަނުން ފޯވެގެންގޮސް އޭގެން ބޭރުނުވެވިގެން އުޅޭ ވައްތަރުވައްތަރުގެ މީސްމީހުން. މަޖިލީހުގެ
މެންބަރަކަށް އާދެވިއްޖެއްޔާ އެ މީހަކީ މުއްސަންޖަކަށް ވާން އެބަ ޖެހޭ. މިނިސްޓަރަކަށް އާދެވިއްޖެއްޔާ އަނެއްކާ
މުއްސަނދި މީހަކަށް ވާން އެބަ ޖެހޭ. މި ސިޔާސަތުގެ ދަށުން އަޅުގަ ނޑުމެން 2112ގެ ވެރިކަން ބަދަލުވެގެން ދެން
އައި ވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި ކަ ންކަން ވެގެންދިޔަ މަންޒަރު އަޅުގަ ނޑަށް ފެނިގެންދިޔަ. އާސަންދައިގެ ވާހަކަތަކެއް
އަޑުއަހަނީ. އާސަންދަ ލިބެމުންދާ ތަނެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ނުފެނޭ. އެހެންވީމާ، ޤާނޫނީ ގޮތުން މިފަދަ، އިންސާނުން
އުފައްދާ ކޮންމެ އެއްޗަކީ އެއީ ރަނގަޅު އެއްޗަކަށް ނުވެ ހިނގައިދާނެ. ވަރަށް ރަނގަޅު އެއްޗެހި ވެސް ހުރޭ. އެއީ އެ
އިރަކާއި އެ ވަގުތަކާއި ހާލަތަކާ ގުޅޭގޮތުން އެ އެއްޗެއް ބަދަލުވަމުން އަންނަ އެއްޗެއް އެ އެއްޗަކީ. އެހެންވީމާ، އޭގެ
ޒާތުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭނުންކުރަންވާނީ، އަޅުގަ ނޑުމެން އޭގެ ބޭނުން ހިފަންވާނީ މީގައި ތިމާ އަކީ އިން ސާނަކަށް
ވާތީވެ އިންސާނާ ކުށްކުރާނެ. އިންސާނާ ހަދާ އެއްޗެހީގައި އުނިކަމެއް ހުރެދާނެ. އެހެންވީމާ، އެ އުނިކަން
އަޅުގަ ނޑުމެން އެންމެން ވެސް ޤަބޫލުކޮށްގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކަންތައް މި ގެންދަނީ ކުރިއަށް. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިހެން ވާހަކަދައްކަންވެ އްޖެ ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކަށް މި ތަނުގައި ޗުއްޕު
ވެސް ވިދާޅުވެވޭނެ ފަދަ ޖާގައެއް ވެސް ނެތޭ. ތިމާމެން އަތަށް 1 އަހަރުދުވަހުގެ ވެރިކަމެއް ރައްޔިތުން ހަވާލުކޮށްދިނީމާ
3 އަހަރުދުވަހުގައި އެކަން ނުކުރެވިގެން ހޯހޯއޭ، އައްދިއްޔޯއޭ ގޮވަމުން އެ ދިޔައީ ފައިބައިގެން. ފަތުއަޑުކިޔާލަމުން.
ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ގުޑުންއަރުވާލަމުން. ދައުލަތް ދަރުވައިލާފަ. ރައްޔިތުންނަށް އަނިޔާކޮށްފަ. އެކިއެކި ޤާނޫނުތަކަށް
ބޭނުން ގޮތެއް ހަދާފަ. ޤާނޫނުއަސާސީ އަކީ އެއީ ނެތް އެއްޗެއް ކަމަށް ހަދާފަ. ޗާޓުން ބޭރުވެފަ. މިކަހަލަ ކިތަންމެ
ކިތަންމެ ވާހަކަތަކެއް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ދެއްކިދާނެ. އެހެންވީމާ، މިތާތެރޭގައި އެކިއެކި ވާހަކަތަކެއް ދައްކައި،
ރައްޔިތުންގެ ހިތްތަކުގައި ވާހަކައަކީ ތިމާމެންނަކީ އެންމެ ރަނގަޅު މީހުން ކަމަށް ދައްކައި، މިއަދު ރައްޔިތުން މެޖޯރިޓީ
ހަވާލުކޮށްގެން ސަރުކާރު ހިންގާއިރު ތިމާމެންގެ އެކިއެކި ޕްރޮޖެކްޓުތަކާއި މަޝްރޫޢުތަކާއި އެކި ކަންތައް ލިބިގަތުމަށް
ޓަކައި މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށް، ރައްޔިތުން ކުރި މަސައްކަތްތުގައި ކޮޅުފައިންޖަހަން މަސައްކަތްކުރަމުންގެންދާއިރުގައި
ތިމާމެން ފެއިލްވެގެން، ތިމާމެން ފައިބައިގެން ދާންޖެހެނު ގޮތް ހަނދާންނެތިގެންދާ ދުވަސްތަކެއް އަދި ނުވޭ.
ޤާނޫނުއަސާސީ އަށް ތިމާމެން ގެންނަން ފެންނަން ބޭނުންވާ ބަދަލުތަކެއް ނުކުރެވިގެން މީ ތިމަންނަމެން ގެނައި މުޒާހަރާ
ޤާނޫނުއަސާސީއޭ ބުނެ، ތިމަންމެން އަސްލުގައި އަތް ނަގަމުން، ދިދަ އުފުލަމުން، ކަންތައް ކުރަމުންގެންދިޔަ.
އެހެންނަމަވެސް މިއަދު ވީކީ އެހެނެއް ނޫން.
32

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ މަޢުރޫފަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ މަޢުރޫފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެން ވާހަކަދައްކަމުން މި ދަނީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މި
އޯގާތެރި ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންނަށް ދޭން ބޭނުންވާ ޚިދުމަތްތައް އަވަސްކުރުމަށް ޓަކައި މި ސަރުކާރުން ވަރަށް
ފުރިހަމަ ޤާނޫނުތަކެއް، ވަރަށް އަވަސް މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި އެކުލަވާލައި ފާސްކުރަމުން މި ދަނީ. އެހެންނަމަވެސް
ދުނިޔޭގެ ތަހުޒީބުވެފައި އޮންނަ ޤައުމުތަކުގައި ވެސް ކަންތައްތައް ދިމާވާ ފަދައިން، އަދި މި މަޖިލީހުގައި ވެސް ކުރީގެ
ދައުރުތަކުގައި ވެސް ކަންތައްތައް ދިމާވެފައިވާ ފަދައިން ކުޑަކުޑަ ކަމެއް ދިމާވެ ގެން މި އުޅެނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު
ހަމަ ވަރަށް އުފަލާ އެކީ ފާހަގަކުރަން، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު
ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހެޅުއްވުމާ އެއްގޮތަށް މިކަން، މި ހުރި މައްސަލަތަކާ އެއްގޮތަށް
ޤާނޫނުއަސާސީއާ ނުވަތަ ކުދިކުދި ތަޢާރުޟުތައް، ބަހުގެ ތަޢާރުޟުތައް ފިލުވާލުމަށް ޓަކައި މިކަމާ ބެހޭ ކޮމިޓީ އަށް މި
ބިލު ފޮނުވާލުން. އެއީ އެންމެ ބުއްދިވެރި ގޮތް. އޭރުން މިކަން ހަމަޖެހިގެން އަންނާނެ. އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި މިއަދުގެ
ސަރުކާރުން އަދި ޕީ.ޕީ.އެމާއި އެމް.ޑީ.އޭގެ ކޯލިޝަނުގެ ތެރެއިން މި މަޖިލީހުގެ ތެރޭގައި ޢާއްމުކޮށް ހުރިހާ ކަމެއްގައި
މަސައްކަތްކުރަމުން މި ދަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްތައް ދިނުމަށް ޓަކައި. އާދެ! މިއަދު
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ހަޖަމުނުވެގެން މި އުޅެނީ އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކަށް. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް 1 އަހަރު ވީއިރު ދިވެހި
ރައްޔިތުންނަށް ވެފައިވާ ވަޢުދުތައް ފުދެމުންދާތަން ފެންނާތީ. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢުގައި ފެންނަމުންދާ
މައްސަލަތައް ޙައްލުވެގެންދާ ތަން ފެންނާތީ. އަޅުގަ ނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢުގެ ރައްކާތެރިކަމާއި ހަމަހިމޭންކަން
ރައްޔިތުންނަށް އިހުސާސްވަމުންދާތީ. އަޅުގަ ނޑުމެން މިއަދު އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ސަރުކާރާ ހަވާލުވެ 1 އަހަރު ވީއިރު،
ޑޮލަރުގެ އަގު މި ވަނީ ރިކޯޑު އަދަދަކަށް ދަށްކޮށްފަ. ރައްޔިތުންނަށް ޑޮލަރު ފަސޭހަކަމާ އެކީ ލިބުމުގެ ފުރުޞަތު މި
ވަނީ ލިބިފަ. ހަމައެހެންމެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހަކަތަ މިއަދު މި ވަނީ ރާއްޖޭގެ ރެކޯޑު އަދަދަކަށް ތިރިކޮށްފަ. އާދެ!
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހަކަތައިގެ ނުވަތަ ތެލުގެ ބާޒާރުގައި ދުވަހަކު ވެސް ތެޔޮ އަގުހެޔޮ ނުވާވަރަށް މިހާތަނަށް މިއަދު މި ވަނީ
ދިވެހި ސަރުކާރުން ތެޔޮ އަގުހެޔޮ ކޮށްދީފަ. އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ މިފަދަ ވަޢުދުތަކާއި މިފަދަ ކުރިއެރުންތައް މި
ސަރުކާރަށް ލިބެމުންދާތީ ސަރުކާރަށް ފާޑުކިޔުމަކީ އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. ހަމައެހެންމެ، ޞިއްޙީ
ނިޒާމަށް މިގެންނަ ބަދަލުތަކާއި ކޮންމެ ރަށެއްގައި ފާމަސީއެއް މިދަނީ އެކުލަވައިލަމުން. ކޮންމެ ރަށެއްގައި ޑޮކްޓަރެއް މި
ދަނީ ބަހައްޓަމުން. ހަމަ އެގޮތަށް ތަޢުލީމީ ނިޒާމު މުޅިން ބަދަލުކޮށް، ރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމަށް އާ އިންޤިލާބެއް ގެންނަމުން
މި ދަނީ. ތަޢުލީމީ މަންހަޖު މުޅިން ފުރިހަމަކޮށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމަށް މިއަންނަ ބަދަލުގެ ސަބަބުން
33

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ހާލަތު ރަނގަޅުވެ، ދިވެހިރާއްޖެ އިން އުފެދޭ ތަޢުލީމީ ދަރިން އެތައް ގުނައަކަށް
އިތުރުވެގެންދާނެ. އަޅުގަ ނޑު މި ފުރުޞަތުގައި ހަމަ ދަންނަވަން ދިވެހި ސަރުކާރަށް، ޚާއްޞަކޮށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
އަށް. މަނިކުފާނު ތި ކުރައްވާ އިޚްލާޞްތެރި މަސައްކަތް ބަލައިގެން، މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ދަނީ
ޝުކުރުއަދާކުރަމުންނޭ. 22 ގަޑިއިރުގެ ކަރަންޓްގެ ޔަޤީންކަން މީ ކޮން ސަރުކާރަކުން ދިން އެއްޗެއްތޯ؟ މިއަދުގެ
ސަރުކާރުން މިއަދު ވަނީ ރައްޔިތުންނަށް އެ ޔަޤީންކަންދީފަ. ރައްޔިތުންގެ އެތައް އާލާތްތަކެއް ކޮންމެ ދުވަހަކު
ކަރަންޓުދިޔުމުން ހަލާކުވެގެންދާތީ އެ މައްސަލަ މިއަދު ވަނީ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ޙައްލުކޮށްދީފަ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިކަމުން ދޭހަވާ އެއްޗަކީ މި ސަރުކާރުގެ ފުރިހަމަކަމާއި ސަރުކާރުގެ އޯގާތެރިކަން. އެހެންވީމާ،
މިފަދަ ޤާނޫނުތައް އަޅުގަ ނޑުމެން ހަދަނީ. އަދި މިހާތަނަށް އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފަރާތުން އެންމެ ޤާނޫނެއް ވެސް މި ތަނަށް
ހުށަހަޅާފައެއް ނުވޭ. އަދި ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާހުރި ޤާނޫނެއް ހުށަހަޅައިފިއްޔާ އެކަމަށް އިދިކޮޅަށް ވޯޓުދީފައި ވަނީ.
އެހެންވީމާ، ރައްޔިތުންނަށް އޯގާތެރިކަމާއެކީގައި މަސައްކަތްތައްކުރާ ބައެއް ނޫން އެމް.ޑީ.ޕީގައި މި ތިބީކީ. އެއީ ހަމަ
އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ޖެއްސުންކުރުމަށް ތިބި ބައެއް. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަ ނޑުމެން ކެތްތެރިކަމާ އެކީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނިޒާމީ، ނިޒާމީ މައްސަލައެއްގައި ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ؛ ނިޒާމީ މައްސަލައެއްގައި މަރަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
(ނިޒާމީ މައްސަލަ)
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދު ބުނާ ގޮތުން މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅޭ މައްސަލައާ މެދު
ބަހުސްކުރަންޖެހޭނީ. މި ތަނަކީ، މި ތަނުގައި ތިބޭ މެންބަރުންނަކީ ސަރުކާރުން ކުރާ މޮޅު ކަންކަމާއި ހަދާ ބަނދަރާއި
އަޅާ ސްކޫލާއި ކުރީ ސަރުކާރުން ކުރި ކަންކަމުގެ ވާހަކަދައްކަން އޮންނަ ތަނެއް ނޫން. މި ތަނަށް ބިލެއް
ހުށަހެޅިއްޖެއްޔާ އެ ބިލަށް ވާހަކަދައްކަނީ. މިތާނގައި ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަމައަށް، ބަފައަށް
ގޮވިއިރު ވެސް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް އެއްޗެއް ވިދާޅެއް ނުވޭ. މިހާރު އެ ދައްކަވާ ވާހަކަ އަށް ވެސް. މި ބިލާ ބެހޭ
އެއްވެސް ވާހަކައެއް. ސަރުކާރުން ބަނދަރުހެދީތޯ، ހުޅުމާލޭގައި އެއަރޕޯޓް އެޅިތޯ، އެ ވާހަކަދައްކާކަށް ނޫން. މި ތަނަށް
ހުށަހެޅިގެންދިޔަ ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން އަލުން ވިސްނުމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަނބުރާ ފޮނުއްވި
މައްސަލަ. އެ ބިލާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަފުޅުނުދައްކަވާ ހިތުހުރި އެއްޗެއް މިތަނުން ގޮވާއިރުގައި ވެސް، ޕީ.ޕީ.އެމްގެ
34

ޖަގަހައަކަށް މި ތަން ހަދައިގެން ވާހަކަދައްކާއިރު ވެސް މަނިކުފާނު ތި އިންނަވަނީ އަނގަ އިން ނުބުނެ. އެހެންވީމާ، މީ
ސީދާ ކަ ނޑައެޅިގެން ނިޒާމީ މައްސަލައެއް. ހުށަހެޅިފައި އޮތް ބިލަކާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަންޏާ އެ ބިލަށް
ވާހަކަދައްކަންޖެހޭނީ، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. މަރަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ނެންގެވި ނިޒާމީ މައްސަލައިގައި ދަންނަވަން.
އެއީ މަޖިލީހު ގަވާއިދު ބުނާ ގޮތުން ނިޒާމީ މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭކަށެއް ނެތް. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު
ފުރުޞަތުއަރުވަން ޖެހިފައި މި ވަނީ މަރަދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފަށް، މިހާރު
ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް. 11 ސިކުންތު ބާކީ އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް އޮތީ. 11 ސިކުންތު
ވީމަ މައިކު ކެނޑިގެންދާނެ ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވަން. 11 ސިކުންތު.
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 36 ވަނަ މާއްދާ ބަޔާންކުރާ ގޮތުން ސަރުކާރަށް ފަށާ ތަޢުލީމު ދޭންޖެހޭ. ފަށާ
ތަޢުލީމުގެ ތެރޭގައި ޕްރީސްކޫލް ހިމެނޭނެ. މި ޤާނޫނަށް ސަރުކާރުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޅަދަރީންނަށް ޕްރީ ސްކޫލްގެ
ޚިދުމަތް ނުދޭންވެގެން ހުށަހެޅިކަމީ އަޅުގަ ނޑުމެން ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. އަޅުގަ ނޑު ކުށްވެރިކުރާ ކަމެއް. މި ސަރުކާރުން
ތި ބުނާ ޚިދުމަތެއް ދޭ ނަމަ، ރައްޔިތުންނަށް ހެޔޮއެދޭ ނަމަ، އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ޅަދަރީން ތަރުބިއްޔަތުކުރަން ބޭނުން
ނަމަ، މި ޤާނޫނެއް އަނބުރާ މިތަނަކަށް ނުފޮނުއްވީސް. ޕްރީސްކޫލް ސަރުކާރުގެ ޚިދުމަތުގައި ދޭންޖެހޭނެ.
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި އޮތް ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެކަން ލާޒިމުކުރާނެ. ދެން
މިތަނަށް އައިސް އެ ސަރުކާރު، މި ސަރުކާރު ކިޔަސް، ސަރުކާރުން މި ރާއްޖެ ރަނުން ޖަރީކޮށްފައި އޮތޭ ބުންޏަސް
ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭނެ ޕްރީސްކޫލްގެ ތަޢުލީމު ދިނުމަށް މި ޤާނޫނު ލާޒިމުކުރީތީ އަނބުރާ މި ތަނަށް ފޮނުވީމާ ދެން ކޮން
ވާހަކައެއްތޯ މިތާ ތިބެގެން މި ދައްކަނީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ވިލިނގިލީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދު ޙުސައިނަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ވިލިނގިލި ދާއިރާގެ މެންބަރު ސަޢުދު ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
35

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 12 އޮކްޓޯބަރު 2112 ވަނަ އަހަރު، އާދެ! 2112 ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް
ތަޞްދީޤުކުރުމަށް ފޮނުވާލި ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ ބިލު އަނބުރާ މި މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވިކަމީ
މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ގުޑްގަވަނަންސް ރަނގަޅު ގޮތުގައި ޕްރެކްޓިސްވަމުންދާކަމުގެ ލާމަސީލު ނަމޫނާއެއް. ރަނގަޅު
ސަރުކާރުތަކުން، ރައްޔިތުންނަށް އޯގާތެރި ސަރުކާރުތަކުން ކަންކަން ކުރަމުންދާނީ މިކަހަލަ ހަމަ މިސާލީ ގޮތުގައި. އެއީ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައި ފޮނުވާ ކޮންމެ ޤާނޫނަކީ ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި އެ
ޤާނޫނަކުން މަންފާ ނުލިބޭ ނަމަ ، އެ ޤާނޫނުން އެބަ ޖެހޭ ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި ރައްކާތެރިކަމާއި
އަދި އޭގެ އެންމެ ފުރިހަމަ މަންފާ ލިބޭ ގޮތަށް މަޖިލީހަށް އަނބުރާ ފޮނުވައި އެ ބިލު ބައްޓަންކުރައްވަން. މިއަދުގެ
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މި ކުރެއްވި ކަމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ މުޅި ޖުމްލަ ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ފައިދާހުރި ގޮތް މި ބިލުން
ފެނިގެންނުދިޔަ ކަމަށް ޓަކައި އަނބުރާ މި މަޖިލީހަށް ފޮނުވައި، މި ކަންތައްތައް އަލުން ޢިޔާދަކުރެއްވުމަށް ޓަކައި މި
އޮތީ ފޮނުއް ވާފަ. މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން މި ކަމަށް ޓަކައި އުފާކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. މިއަދު މިކަމަށް ޓަކައި ފާޑުކިޔަންޖެހޭ
ކަމެއް ނޫން. މިއަދު މި މަޖިލީހުގެ ތެރޭގައި ފެނިގެން މި ދާ މަންޒަރުތަކުން އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ އެމް.ޑީ.ޕީ
އަށް ނިސްބަތްވާ ބައެއް މެންބަރުން މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިފައި ހުންނަ ބިލުތައް ނުކިޔާކަން ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ.
މި ބިލު ފާސްވެގެންދިޔައީ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ނިސްބަތްވާ މެންބަރުން ވެސް ވޯޓުދީގެން. ކޮބައިތޯ އެ
ބޭފުޅުންގެ ޒިންމާ އަކީ؟ މިއަދު ބިލު އަނބުރާ ތަޞްދީޤުނުކުރައްވާ ފޮނުވީމަ މި ބިލަށް ފާޑުކިޔުމަކީ އެއީ އެންމެ
އެކަށީގެންވާ ޒިންމާދާރު އިދިކޮޅު ޕާޓީއެއްގެ ޒިންމާކަމާ މެދު އަޅުގަ ނޑުމެން ސުވާލު އުފެދޭ. މިއަދު މިތާ ތިބެގެން މި
ބިލު އަނބުރާ ފޮނުވާލީމަ މި ނޫން ވަރެއް ދެން ނެތް ކަމަށް ހެދިގެން، މިއީ އަދި މާ ބޮޑު ކަމަކަށް ވެގެން މަޖިލީހުގެ
ތެރޭގައި މިފަދަ ޒިންމާދާރު ކުޑަ ގޮތެއްގައި މެންބަރުން މި ކަމަށް ފާޑުކިޔުމަކީ މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެން ހަމަ ސުވާލުއުފެދޭ
ކަމެއް. މަޖިލީހުގައި ސަރުކާރުން ބިލުތައް އަނބުރާ ފޮނުވާލުމަކީ އެއީ މި މަޖިލީހުގެ މެންޑޭޓުގައި ހިމެނޭ ކަމެއް. މި
މަޖިލީހުގެ ޒިންމާއެއް. ޒިންމާދާރު އިދިކޮޅު ޕާޓީއެއްގެ ޒިންމާ އަކީ މިފަދަ ހާލަތްތަކުގައި މިފަދަ ބިލުތަކަށް އެކަށީގެންވާ
ފަރުވާދިނުން. ފަރުވާދިނުމުގެ ބަދަލުގައި މިއަދު މި ފެންނަނީ މިކަމަށް ފާޑުކިޔައި، މި ކަންކަން މަޖިލީހުގެ ތެރެއިން
ވިޔަނުދިނުމަށް ޓަކައި ހުއްޓުވުމަކަށް ގެނައުމުގެ މަސައްކަތް ކުރަމުންދާ މަންޒަރު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް އެބަ
ފާހަގަކުރެވޭ ؛ މިއަދު ދެން އަޅުގަ ނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ މިއީ 1001ގައި؛ 10/01ގެ ބިލެއް މި ބިލަކީ.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ ތަޞްދީޤުކުރެވުނީ 2112 ވަނަ އަހަރު. 2112 ވަނަ އަހަރު ތަޞްދީޤުކުރެވުނު
ޤާނޫނުއަސާސީއާ އެއްގޮތަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިކަންކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިގެންދިޔައީ އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް. ކީއްވެތޯ
އެމް.ޑީ.ޕީ އަށް ލިބުނު ފުރުޞަތުގައި މި ޤާނޫނުއަސާސީއާ ތަޢާރުޟުވަމުންދިޔަ މި ޤާނޫނުތައް ޤާނޫނުއަސާސީއާ
އެއްގޮތަށް ބަދަލުނުކުރެއްވީ؟ މިއީ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ އުފެދޭ ސުވާލަކީ. 3 އަހަރުގެ ވެރިކަމެއް އަތުން ބީވެގެންދިޔައީ.
ވެރިކަންނުކުރެވިގެން ވެރިކަން ދޫކޮށްފައި ދިޔައިރު އެއްވެސް ޤާނޫނެއް ނެތޭ ޤާނޫނުއަސާސީއާ އެއްގޮތަށް ބައްޓަންކޮށްފަ.
36

އެ ބޭފުޅުން މަޖިލީހުގެ ތެރޭގައި ކޮން ދައުރެއްތޯ އަދާކުރެއްވީ؟ ސަރުކާރަށް ޖެއްސުންކުރުން. އެހެންވީމާ، މިއީ
ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިއަދު ރައްޔިތުން ޤަބޫލެއް ނުކުރައްވާނެ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ފަރާތުން މި ދައްކާ ވާހަކަތަކަކީ ހަމަ
ކަ ނޑައެޅިގެން ސަރުކާރުތަކަށް ޖެއްސުންކުރުމާއި ރައްޔިތުންނަށް ޖެއްސުންކުރުން. އެ ބޭފުޅުންގެ ޒިންމާތަކަކީ މިއަދު މި
ކަންކަމަށް ފާޑުކިޔައި މި ކަންކަން ހުއްޓުވައި، ރައްޔިތުންނަށް ލިބެންހުރި ކުރިއެރުމަށް ހުރަސްއަޅައި، މިއީ
ޒިންމާދާރުކަމާ އެކީގައި ޒިންމާދާރު އިދިކޮޅު ޕާޓީއެއްގެ ޢަމަލުތައް ހުންނަންވާ ގޮތްކަމާ މެދު އަޅުގަ ނޑުމެން
ޝައްކުކުރަން. އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތް. މި ބިލު މިއަދު މިގޮތަށް ފޮނުވައި، އަނބުރާ ފޮނުވާލުމަކީ ދިވެހި
ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދިޔަ ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް. އަޅުގަ ނޑުމެން މި މަޖިލީހަށް ވެސް ލިބިގެންދިޔަ ވަރަށް ބޮޑު
ކުރިއެރުމެއް. މިއަދު ޕީ.ޕީ.އެމްގެ މެޖޯރިޓީ މި މަޖިލީހުގައި އޮތަސް އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް މިއަދު ޤަބޫލުކުރެވޭ ސަރުކާރުން
ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ފައާިދުހރި ގޮތް މި މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވަމުންގެންދަވާ ބިލުތަކުން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި
ސަރުކާރުން މަސައްކަތްކުރައްވަމުންގެންދަވާކަން. އެހެންވީމާ، މިއަދު ރައްޔިތުން މިކަމަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް
ފަޚުރުވެރިވާނެކަމާ މެދު އަޅުގަ ނޑު އެއްވެސް ޝައްކެއްނުކުރަން. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މި ކުރައްވަމުންގެންދަވާ
މަސައްކަތަށް އަޅުގަ ނޑު ހަމަ ފަށްފަށުން ޝުކުރުދަންނަވަން. ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި ވެސް ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ
ފައާިދުހރި ގޮތުގައި ބިލުތައް ފަރުމާ ކުރެއްވުމަށް ޓަކައި ހަމަ މިގޮތަށް އަނބުރާ ފޮނުވާލުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން މި
މަޖިލީހަށް ވެސް ލިބިގެންދާނެ ކުރިއެރުމެއް ކަމެއް ކަމާ މެދު އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އެހެންވީމާ، ޒިންމާދާރުކަމާ
އެކީގައި ބިލްތަކަށް ފާޑުކިޔުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން އެދޭ ކަމެއް. ޒިންމާދާރުކަމާއެކީގައި ބިލުތަކަށް ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ
ލާބަ އާއި މަންފާ ހުރި ގޮތުގައި ފާޑުކިޔައި، އެ މާއްދާތަކަށް ގެންނަންޖެހޭ ރަނގަޅު އިޞްލާޙު މި މަޖިލީހުގެ އިދިކޮޅު
ޕާޓީގެ ފަރާތުން ލިބިގެންދިޔުމަކީ އަޅުގަ ނޑުމެން މަރުޙަބާކިޔާނެ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، އެފަދަ ކަންކަން ނުފެންނާތީ
އަޅުގަ ނޑުމެން ކަންބޮޑުވާތީ އެކަން ފާހަގަކުރަމުން، މި ބިލު ފަރުމާކުރެއްވުމުގައި ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ކުޑަކުދީންގެ
ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގައި ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައި އޮތް ނުކުތާތަކުގެ މަ އްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް މިއަށްވުރެ ވެސް
ރަނގަޅަށް މި ބިލު ދިރާސާކުރެވިގެން ދެން ވީހާވެސް އަވަހަކަށް މި ބިލުގެ މަންފާ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭނެ ގޮތަކަށް
ބައްޓަންކުރެވިގެންދިޔުމީ އަޅުގަ ނޑު އެދޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢަށް
ފުރުޞަތުއަރުވަން.
މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
37

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މިއަދު މިތާނގައި މި ދެކެވޭ ވާހަކަތަކުން ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
މިފެންނަނީ، މަޝްވަރާކުރަން ނުވަތަ އަޅުގަ ނޑުމެންނާ ހިސާބަށް އަނބުރާ ފޮނުވައިލެވުނު ބިލުގެ ބަހުސަށް ވުރެ ބޮޑަށް
ޒާތީ ކަންތައްތަކެއް މިތާތެރޭގައި ހިލުވާލެވިގެންދާތަން. އަޅުގަ ނޑު ހިތާމަކުރަން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކޮމިޓީން ކުރި
މަސައްކަތެއްގެ ތެރޭގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮމިޓީގައި ތިއްބެވި، ހަމަ ދެންމެ ވިލިނގިލީ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އެ ފާހަގަކޮށްލިހެން މި ބިލަށް ވޯޓުދެއްވި ފަރާތްތަކުން މިއަދު ކުއްލިއަކަށް މި މަޖިލީހުގައި މި ބިލަށް ނުވަތަ މި
ދިމާވެގެންއުޅޭ ކަންތައްތަކަށް ފާޑުވިދާޅުވާތީ. އަޅުގަ ނޑުމެން ވަރަށް ޔަޤީންކަމާއެކީގައި ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް
ދަންނަވައިލާނަން. ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް އިޖްތިމާޢީ ކޮމިޓީގައި އަޅުގަ ނޑު އެ ކޮމިޓީއަކަށް ނިސްބަތްވާ ކޮމިޓީގައި
މައިނޯރިޓީއެއްގެ ގޮތުގައި ނުވަތަ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ބޭބޭފުޅުން އެ ދައްކަވާ ވާހަކަ، ނުވަތަ އެ ބޭފުޅުންނަށް އެންމެ ފުރިހަމަ
އަށް ފުރުޞަތުދީގެން އަޅުގަ ނޑުމެން މަސައްކަތްކުރާކަން މީޑިޔާތަކަށް ވެސް ޔަޤީންކަމާއެކީގައި އެނގިގެންދާނެ. އިއްޔެ
އަޅުގަ ނޑުމެން ބޭއްވި ކޮމިޓީ ބައްދަލުވުމުގައި ވެސް ހަމަ މިފަދަ ގޮތަކަށް މަސައްކަތްތައް ކުރެވުނުކަން މީޑިޔާތަކަށް
ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް އެނގިގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ގޮތަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކޮމިޓީގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން، އެ
ބޭފުޅުން އަމިއްލަ އަށް ކުރި މަސައްކަތަކަށް އެ ބޭފުޅުން މިއަދު ފާޑުވިދާޅުވީމަ މީ ހަމަޖެހޭ ވާހަކައެއް ނޫން.
އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން، ކަމެއް ކުރެވިގެންދާއިރުގައި ފަހަރުގައި އެ ކަމުގައި އެންމެ އެދެވޭ މަސައްކަތްތަކެއް
ނުކުރެވި ވެސް ހުރުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، ކަމާ ބެހޭ މުއައްސަސާތަކާއި ވުޒާރާތަކާ އަޅުގަ ނޑުމެން
ވާނީ މަޝްވަރާކުރެވިފަ. އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީއާ މަޝްވަރާކުރެވި އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީގެ އިޞްލާޙުތަކެއް
އެކުލެވޭ ގޮތަށް މި ރިޕޯޓް އަޅުގަ ނޑުމެން ތައްޔާރުކޮށް ނުވަތަ މި ބިލަށް އަޅުގަ ނޑުމެން މި އިޞްލާޙު ގެނެވިފައި މި
ވަނީ. ރަނގަޅު ވާހަކައެއް، އަޅުގަ ނޑުމެންނަކަށް މި ކަންތަކުގައި ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީއާ މަޝްވަރާކުރެވިފައެއް ނެތް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވެސް ޤަބޫލުކުރަން އަލުން އަނބުރާ އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކޮމިޓީ އަށް ގެނެސް ދެން މިހިރަ
ކަންތައްތަކަށް އިތުރަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މި ބިލު ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، މި ތަނުގައި ބައެއް ބޭބޭފުޅުން
ސަރުކާރު ޕްރޮމޯޓުކުރާ ވާހަކަ އެބަ ދައްކާ. އަނެއްބައި ބޭބޭފުޅުން އެ ވާހަކަތައް އެ ބޭފުޅުންގެ މަންދޫބުން ސަރުކާރަށް
ރިޢާޔަތްކޮށް އެއްވެސް ތާކުންތާކުނުޖެހޭ ވާހަކަ ދައްކާއިރު، ނިޒާމީ ނުކުތާ ނުނަގާކަން ވެސް ހަމަ ފާހަގަވެގެން އެބަ ދޭ.
އެހެންވީމާ، ގުދޯގުދޯ ކިޔުމަކީ މާ ތާހިރު ޢަމަލެއް ނޫން ކަންނޭނގެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަންޖެހޭނީ
އެއަށްވުރެ ޕްރޮޑަކްޓިވް، އެއަށްވުރެ ޒިންމާދާރު ގޮތެއްގައި މިތާނގައި މަޝްވަރާތައް ކުރެވި، މިތާ ބަހުސްތައް
ކުރެވިގެންދާނެ ކަމަށް. އެހެން ވީމާ، އަޅުގަ ނޑު އުއްމީދުކުރަނީ މި އަލުން އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ކޮމިޓީ އަށް ގެނެވި،
ވީހާވެސް އަވަހަކަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ކޮމިޓީގައި އިތުރަށް މިއަށް ވާހަކަދެކެވި، ވީހާވެސް އަވަހަކަށް ފްލޯއާ ހިސާބަށް
ގެނެސްދެއްވާނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ.
38

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދުاله
ޙިލްމީ އަށް، 3 މިނެޓު ބާކީ ވަނީ ޕީ.ޕީ.އެމަށް.
ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ސަޢުދުاله ޙިލްމީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 3 މިނެޓަށް އަޅުގަ ނޑުގެ ވާހަކަ ފެއްތޭތޯ މަސައްކަތްކުރާނަން. އާދެ! ޤާނޫނު
ނަންބަރު 0/01 ކުޑަކުދީންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ ޤާނޫނަށް ގެނެވުނު އިޞްލާޙު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މި
ވަނީ އަނބުރާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފޮނުއްވާފަ. އާދެ! އަޅުގަ ނޑު ދަންނަވާނީ ބައެއް ބޭފުޅުން އެބަ ވިދާޅުވޭ
އަވަސްއަރުވާލައިގެން ޤާނޫނުހަދާފައި ފޮނުވާ ވާހަކަ. އާދެ! އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންގެ ތެރޭގައި މިހާރު އެންމެ
ބޮޑަށް އުފެދިގެން އުޅޭ އުދާހަކީ ޤާނޫނުތައް ހެދުން ލަސްވަމުންދާ ވާހަކަ. ބައެއް ޤާނޫނުތައް ހަތަރުފަސް އަހަރު، 6
އަހަރު، 1 އަހަރު ވަންދެން ވެސް ނުހެދި އޮންނަކަން. އެހެންކަމުން ރައްޔިތުންނަށް މާ ބޮޑަށް ހިތްހަމަޖެހޭ
އަވަސްއަރުވައިގެން ނަމަވެސް ޤާނޫނުތައް ހަދާފައި ފޮނުވީމާ އަނބުރާ އަޔަސް، އެއީ މާ ބޮޑު މައްސަލައަކަށް ނުވޭ.
ރައްޔިތުންނަށް އެބަ އެނގޭ މަޖިލީހުގައި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވެމުންދާކަން. މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީގައި މަސައްކަތްތަކެއް
ކޮށްފައި ޤާނޫނުތަކެއް ފާސްކުރަމުންދާކަން. އެއީ މާ ބޮޑަށް ރައްޔިތުން ހިތްހަމަޖެހޭ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް ބިލެއް
ހުށަހަޅައިގެން އެއަށް ވާނުވާ ނޭނގި ހަތަރުފަސް އަހަރު، ހަތް އަހަރު ދިޔުމަށް ވުރެ، މިކަން މިގޮތަށް ކުރުން އެއީ މާ
ރަނގަޅު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ. އާދެ! އަޅުގަ ނޑު ހިތަށްއަރާ އިޖްތިމާޢީ ކޮމިޓީން މި ބިލު
ދިރާސާކުރިއިރު އެމް.ޑީ.ޕީގެ ކޮން މެންބަރެއް ބާވައޭ ހުށަހެޅުއްވީ މިވެނި މިނިސްޓްރީއަކާއި އެވެނި މުއައްސަސާއަކާ
ބައްދަލުކުރަން. ކޮންކަމެއް ކުރަން ފެނެއޭ. އަޅުގަ ނޑު ހިތަކަށްނާރާ އެއިން އެއްވެސް ބޭފުޅަކު އެކަހަލަ ގޮތަކަށް
ހުށަހަޅާފައި، އެ ހުށަހަޅި މުއައްސަސާއަކާ ބައްދަލުނުކުރެވި އޮތް ކަމެއް. އެހގެންވީމާ، މިއަދު މި ފްލޯގައި ޙަޤީޤަތާ
ޚިލާފު ވާހަކަތަކެއް ދައްކައިގެން ރައްޔިތުން މަގުފުރައްދަން ނުވަތަ ރައްޔިތުންނަށް އޮޅުވާލަން މަސައްކަތްކުރުމަކީ ވަރަށް
ޒިންމާދާރުކަން ކުޑަ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރަނީ. އާދެ! އަޅުގަ ނޑު ވަރަށް އުފާވޭ މިއަދު މަރަދޫ ދާއިރާގެ
ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް، އެ ނެންގެނި ނިޒާމީ ނުކުތާއާ ދޭތެރޭގައި. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
ވެއްޖެއްޔާ އެ ބޭފުޅުން އެންމެ ފަހުން ބޭއްވި ބޮޑު ޖަލްސާ އަށް ފަހުގައި އެ މަނިކުފާނުގެ ސިކުނޑި އެހެރީ ވަރަށް
ބޮޑަށް ރަނގަޅުވެ، ބަދަލުވެފަ. އެހެންނޫނިއްޔާ އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް ބައެއް ބިލުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން އެ މަނިކުފާނު
ދައްކަވަނީ މުޅިން ދުނިޔޭގެ ބޭރުގެ ވާހަކަތަކާއި ނޫނިއްޔާ މީހުންގެ ނެތިމޮށުމުގެ ވާހަކަ. ނޫނީ ނެތި ސިފައިގެ ވާހަކަ
ދައްކަވަނީ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫކުރާ ގޮތުގައި ވެއްޖެއްޔާމުން އެ ބޭފުޅާ މިހާރު އެހެރީ ހެޔޮ ވިސްނިފަ.
އެހެންކަމުން، އަޅުގަ ނޑު ހަމަ އެ ބޭފުޅާ އަށް މަރުޙަބާ އާއި ޝުކުރުދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
39

ވެއްޖެއްޔާމުން ދެން އެމަނިކުފާނު މި މަޖިލީހުގައި ވާހަކަދައްކާނީ ވަރަށް އުފެއްދުންތެރި، އަދި ހުށަހެޅިފައިވާ ބިލާ
އެއްގޮތަށް ކަމަށް އަޅުގަ ނޑަށް ޤަބޫލުކުރަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީ ސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ހިސާބުން އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6.1، މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ
01 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމަށް ރައީސުލްޖޫމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް ފޮނުވުނު ޤާނޫނު ނަންބަރު
0/01 ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު، އަލުން ވިސްނުމަށް
މަޖިލީހުން ފޮނުއްވާފައިވާ މައްސަލައިގެ ބަހުސްގެ ވަގުތު ނިމުމަކަށް އައީކަމުގައި ދަންނަވަން. މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން
ނަގަންޖެހޭ ވޯޓު މިއަދު 1331 ގައި އޮންނާނެ ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވަން. އަޅުގަ ނޑު މިހާރު ދަންނަވައިލާނަން މަޖިލީހަށް
ކޮމިޓީތަކަށް އައި ބަދަލުތަކެއް. އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންވަނާ މައްޗަންގޮޅީ އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މާރިޔާ އަޙްމަދުދީދީގެ ބަދަލުގައި އެ ކޮމިޓީ އަށް ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އީވާ ޢަބްދުاله
ހަމަޖައްސަވައިދެއްވުން އެދިވަޑައިގެން އެމް.ޑީ.ގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގުރޫޕުން ސިޓީ ފޮނުއްވާފައިވޭ. އެ ލިޔުން ލިބުމުން،
މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ވާ ގޮތުގެ މަތީން މަޖިލީހުގައި ހިމެނޭ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ
ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުގެ ލީޑަރުންނަށް އެކަން ވާނީ އެސް.އެމް.އެސްއަކުން 21 އޮކްޓޯބަރ 2112 ގައި އަންގާފަ.
އެހެންކަމުން، ރައްޔިރތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 111 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން އެކަން އެގޮތަށް
އިޢުލާންކުރަން. މިއަދު 11311 ގައި މުޅި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީ އޮންނާނެ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. އެއީ ޓެކްސްއާ ބެހޭ
ބިލެއްގެ މައްސަލަ، މުޅި މަޖިލީހުގެ ސަބް ކޮމިޓީން ނިންމާ ފޮނުވާފައި ވާތީ، އެކަމާ މެދު މުޅި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީން
ގޮތެއް ނިންމެވުމަށް ޓަކައި. ކުރިން ދެންނެވި ފަދައިން މިއަދު ދެން އޮންނާނީ 1331 ގައި ވޯޓަށް އެހުމުގެ މަރުޙަލާ.
އެހެންވީމާ، އެ ހިސާބަށް އެއީ ރަސްމީ ޖަލްސާ 11311 ގައި މުޅި މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީ އޮންނާނެ ވާހަކަ ދަންނަވާލަމުން
މިހާރު މި ވަގުތަށް ކޮމިޓީތަކުގެ މަސައްކަތަށް ވަގުތު އެރުވުމުގެ ގޮތުން އަޅުގަ ނޑު މި ވަގުތު ޖަލްސާ
މެދުކަ ނޑައިލާނަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
[ޖަލްސާ މެދުކަ ނޑުއްވައިލެއްވުން: 11:21 އިން 13331 އަށް]
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް ޢަބްދުاله މަސީޙް މުޙައްމަދު)
12. ވޯޓަށް އެހުމަށް ހުރި ކަންކަމަށް ވޯޓަށް އެހުން.
40

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހުސްވަގުތު ކޮޅަށްފަހު އަޅުގަ ނޑުމެން ވޯޓައިގެން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް މިހާރު މަސައްކަތްކުރަމުން މި ގެންދަނީ. ވޯޓު
ނެގުމަށް ޓަކައި ޖަހަންޖެހޭ ރަނގަބީލު ޖައްސަވައިދެއްވުމަށް އިދާރީ މޭޒު ގައި ދަންނަވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ވޯޓަށް
ދަންނަވާލަން ކަމަށް. މިއަދު ބަހުސްކުރެވުނު އަނބުރާ ފޮނުއްވައިލެއްވި ބިލާ ގުޅިގެން ކޮމިޓީ އަށް އެ ބިލު ފޮނުވުމަށް
ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހެޅި، ތާއީދުލިބިފައި މި ވަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަ ނޑު ވޯޓަށް މި ދަންނަވާލަނީ އެ ހުށަހެޅުމަށް.
މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 01 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމަށް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް ފޮނުވުނު، ޤާނޫނު ނަންބަރު 0/01 ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ
ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު، އަލުން ދިރާސާކުރެއްވުމަށް އެ ބިލު ދިރާސާކުރެއްވި ކޮމިޓީ އަށް
ފޮނުއްވުމަށް، ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު ހުށަހަޅުއްވައި ކެނދިކުޅުދޫ
ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ މަޢުރޫފް ތާއީދުކުރައްވާފައިވާ ހުށަހެޅުއްވުމާ މެދު ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް
ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދެއްވުން އެދެން.
[ވޯޓުދެއްވުން]
ވޯޓުގެ ނަތީޖާ:
ހުށަހެޅުއްވި މެންބަރު: ވިލިމާލޭ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާން ޙުސައިންމަނިކު.
ތާއީދުކުރެއްވި މެންބަރު: ކެނދިކޮޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ މަޢުރޫފް.
މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު: 21
ހާޒިރުވެ ތިބި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 61
ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 12
ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދިން މެންބަރުންގެ އަދަދު: 11
ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 11
ވޯޓުގައި ބައިވެރިވި މެންބަރުންގެ އަދަދު: 12
ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު: 31
ޖުމްލަ: 12
41

ވޯޓުގެ ނަތީޖާ: ފާސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ދަންނަވާލަނީ ދެންމެ ނެގުނު ވޯޓުގެ ނަތީޖާ. މަޖިލީހުގެ ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 21. ހާޒިރުވެވަޑައިގެން
ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 61. ފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 12. ނުފެންނަ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި
މެންބަރަކު ނެތް. ވަކި ގޮތަކަށް ވޯޓުދޭން ބޭނުންނުވާ ކަމަށް ވޯޓުދެއްވި މެންބަރުންގެ އަދަދު 1. ވޯޓުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އަދަދު؛ 12. ފާސްވުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު؛ 31. ޖުމްލަ؛ 12. އެހެންކަމުން،
މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 01 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން ތަޞްދީޤުކުރެއްވުމަށް
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އަރިހަށް ފޮނުވުނު ޤާނޫނު ނަންބަރު 0/01 ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ރައްކާތެރިކުރުމާ ބެހޭ
ޤާނޫނަށް 1 ވަނަ އިޞްލާޙުގެނައުމުގެ ބިލު އަލުން ދިރާސާކުރެއްވުމަށް އެ ބިލު ދިރާސާކުރެއްވި ކޮމިޓީ އަށް
ފޮނުއްވުމަށް ވޯޓުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންނެވި މެންބަރުންގެ އިއްތިފާޤުން ފާސްވެއްޖެ. އާދެ! މިގޮތަށް ފާސްވުމާ
ގުޅިގެން މި ބިލު އިޖްތިމާޢީ ކޮމިޓީ އަށް ހިނގައްޖެ ކަމުގައި ކަ ނޑައަޅަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ނިންމުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކުގައި އަދިވެސް މަސައްކަތް އެބަހުރި. މަސައްކަތްކުރައްވަމުން އެބަ ގެންދަވާ. އަޅުގަ ނޑުމެންނަށް
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މާދަމާ ބަހުސްގެ މަރުޙަލާގައި ވެސް ބިލެއް؛ އިބްތިދާޢީ ބަހުސްގެ މަރުޙަލާ އަށް ބިލެއް ދާނެ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! އެހެންކަމުން، ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއެއް އޮންނާނީ 20 އޮކްޓޫބަރ 2112 ވާ ބުދަ ދުވަހު
ހެނދުނު 0311ގަ އި.
والحمد هل ر ب العالمين. މަޖިލިސް ނިމުނީ.
____
42